

Marija Magdalena.

Žaloigra iz meščanskega življenja v
treh dejanjih.

Spisal

Friederik Hebbel.

Poslovenil

JANKO KALAN.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Národna tiskarna“.

1876.

O s o b e.

Mojster Anton, mizar.

Ana, njegova soproga.

Klara, njijina hči.

Karel, njijin sin.

Lenart.

Tajnik.

Gabrovščak, trgovec.

Adam, sodnijski sluga.

Deček.

Dekla.

Godi se v srednje-velikem mestu.

Prvo dejanje.

Soba v hiši mizarskega mojstra.

Prvi prizor.

Klara. Anna.

Klara. Tvoje ženitveno oblačilo? Aj, kako se ti podaja! Tako je, kakor bi bilo danes narejeno!

Ana. Da, otrok, moda teče tako dolgo naprej, da ne more več dalje, in se mora obrniti. To oblačilo je bilo uže desetkrat iz mode, pa je vselej zopet v modo prišlo.

Klara. Takrat vendar ne popolnoma, ljuba mati. Rokava sta preširoka. A zato ne bodi nevoljna!

Ana (smehljaje se). Tedaj bi morala jaz ti biti!

Klara. Tedaj takova si bila! Ali venec si vendar tudi imela, jeli?

Ana. Mislim da! Čemu pa bi bila sicer gojila mirto več let v črepinji!

Klara. Kolikokrat sem te prosila, a ti ga nisi nikedar oblekla; dejala si vselej: Moje nevestno oblačilo to nij več; to je sedaj moje mrtvaško oblačilo, in s tem se ne sme igrati. Na zadnje ga uže kar več nijsem mogla videti, ker me je, tako belo tu vise vedno spominjalo tvoje smrti in dneva, ko ti je bodo stare babe potegnile čez glavo. — Zakaj pa danes?

Ana. Kedor tako hudo bolan leži, kakor sem jaz ležala, in ne ve, če bo zopet ozdravel, temu roji marsikaj po glavi. Smrt je strašnejša nego si mislimo, o, grenka je! Ona pomrači svet, pogasi vse luči, drugo za drugo, katere tako pisano in veselo migljajo okolo nas; prijazne oči moža in otrok izgube svetlobo, in povsodi nastaja tema, a v srci prižge luč, notri je svetlo, in človek vidi mnogo, prav mnogo, česar ne vidi rad. Jaz si baš nijsem nič hudega v svesti, hodila sem po božjih potih, stvorila sem v hiši, kar sem mogla, vzgojila sem tebe in tvojega brata v božjem strahu in hranila to, kar si je vajin oče v grenkem potu zaslužil; vedela sem si pa tudi vselej pridobiti krajcar za ubožčeka, in če sem kedaj katerega odvrnila, ker sem bila ravno nevoljna, ali ker jih je preveč prišlo, gotovo mu to

nij bilo v škodo, kajti poklicala sem ga zopet nazaj in sem mu dala še enkrat toliko. Ah, kaj je vse to! Človek se vendar trese pred zadnjo uro, ko mu žuga; zvija se kakor črv, ter prosi boga za življenje, kakor sluga prosi svojega gospoda, da bi slabo stvorjeno delo smel še enkrat opraviti, da mu ne bi bilo kaj prikračeno, ko pride dan plačila.

Klara. Nehaj govoriti o tem ljuba mati; to ti gre preveč k srcu!

Ana. Ne, otrok, meni dobro de! Mar nijsem zopet zdrava in krepka? Mar me nij gospod samo klical, da bi izpoznala, da moje praznje oblačilo nij še popolnoma čisto in neomadeževano, ter mi je dal izpred grobnih vrat vrniti se nazaj, in mi dal odlog, da se okrasim za nebeško ženitnino? Tako milostiv je bil onim sedmim devicam v evangeliji, kateri si mi čitala sinoči, jeli? Zatorej sem, danes, ker bom šla k svetemu obhajilu, napravila se v to obleko. Nosila sem jo tisti dan, ko sem stvorila najpobožniše in najboljše sklepe svojega življenja. — Naj me spominja onih, katerih še nijsem izpolnila!

Klara. Še vedno tako govoriš, kakor o svojej bolezni!

Drugi prizor.

Prejšnji. Karel.

Karel (nastopi). Dobro jutro, mati! No, Klara, ali bi me kaj rada imela, ko ne bi bil tvoj brat?

Klara. Zlata verižica? Kje si pa to dobil?

Karel. Čemu se pa potim? Zakaj delam zvečer dve uri dalje nego drugi? Ti si impertinentna!

Ana. Prepri v nedeljo zjutraj? Sram te bodi, Karel!

Karel. Mati, ali imaš en goldinar za-me?

Ana. Jaz nemam nič denarja, razun kar treba za gospodinjstvo.

Karel. Daj mi le tistega! Ne bom godrnjal, če boš štirinajst dni malo bolje puste jajčnjake pekla. Tako si uže večkrat naredila! Saj dobro vem! Ko ste hranili za Klarino belo obleko, nij prišlo več mesecev nič boljšega na mizo. Jaz sem zatisnil oči, pa sem dobro vedel, da je bil nov lišp za na glavo, ali kakovo drugo bandero na potu. Daj, da bom tudi jaz enkrat kaj dobil od tega!

Ana. Ti si nesramen!

Karel. Le časa nemam, sicer — (hoče iti).

Ana. Kamo greš?

Karel. Ne povem ti, da ne boš zarudela, ko bo stari godrnjač prašal po meni, če mu boš odgovorila, da tega ne veš. Sicer pak tvojega goldinarja niti ne potrebujem; najboljšo je, da se zajema vsa voda iz enega vodnjaka. (Za-se.) Tukaj v hiši tako zmerom najslabše mislijo o meni; kako bi me torej ne veselilo, ohraniti je v strahu? Zakaj bi povedal, da moram sedaj v cerkev iti, ker ne dobim goldinarja, če mi ne bo kak zna-nec pomagal iz zadrege? (Odide.)

Tretji prizor.

Klara. Ana.

Klara. Kaj pomeni to?

Ana. Ah, on mi dela bridkosti! Da, da, oče ima prav; to so nasledki! Tako preljubko, kakor je kot mali kodroglavec prosil za košček sladkorja, baš tako kljubovalno terja sedaj goldinar! Ali res ne bi terjal goldinarja, ko bi mu bila odrekla košček sladkorja? To me čestokrat muči! In jaz mislim, da me niti ne ljubi. — Si ga li videla le enkrat, da bi se bil jokal za moje boleznj?

Klara. Videla sem ga le malokedaj, skoro ne drugače, ko pri mizi. Jed mu je bolje dišala, nego meni!

Ana (naglo). To je bilo naravno, saj je moral opravljati težavno delo!

Klara. Se ve da! In kakoršni so sploh možje! Sramujejo se boljše svojih solza, nego svojih grehov! Stisnjeno pest, zakaj je neki ne bi pokazal, a solzno oko? Takov je tudi oče! Mar se nij ihtel tisto popoludne, ko so ti puščali, a nij hotela kri priteči, tamo pri strugalnici, da mi je srce presunilo! Ali ko sem potem stopila k njemu, ter božala ga po lici, kaj mi je dejal? Poskusi no, če mi moreš proklicano trščico spraviti iz očesa; človek ima toliko posla, pa ne pride z mesta!

Ana (smehljaje se). Da, da! Ali Lenarta pa kar nič več ne vidim. Kako je to?

Klara. Naj izostane!

Ana. Nadejam se, da ga ne videvaš drugje, kakor doma!

Klara. Mar se predolgo ne vrnem, ko grem zvečer k vodnjaku, da imaš uzrok sumiti?

Ana. Ne, to ne! Ali samo zato sem mu dovolila, da sme zahajati k nam, da ne bi prežal na-te v megli in po noči. Tega tudi moja mati nij trpela.

Klara. Jaz ga ne vidim!

Ana. Mar sta se razprla? Jaz ga sicer rada vidim, ker je tako pameten! Ko bi le uže kaj bil! Za mojega časa ne bi mu bilo treba tako dolgo čakati; ondaj so se gospodje trgali za spretnega pisarja, kakor hromi za bergljo, kajti bili so redki. Tudi mi nižji ljudje smo jih potrebovali. Danes je zložil sinu novoletno voščilo za očeta, ter je dobil samo za pozlačeno začetno črko toliko, da bi bil lahko kupil odejo enemu otroku. Jutri mu je pomignil oče, ter si je dal čitati voščilo, skrivaje, za zaprtimi vrati, da ne bi ga kedo iznenadil, in odkril njegovo nevednost. To mu je neslo dvojno plačo. Tedaj so bili pisarji gospodje in so podraževali pivo. Sedaj je drugače, sedaj nas stare ljudi, kateri ne umejemo ni pisati ni brati, zasmehujejo devetletni dečaki! Svet je zmerom modrejši, morda bo še kedaj prišel čas, da bo človeka sram, če ne bo znal po vrvi plesati!

Klara. Zvoni!

Ana. No, otrok, jaz bom molila za-te! In kar se tiče tvojega Lenarta, ljubi ga, kakor on boga ljubi, ne bolje, ne menje. Tako je meni dejala moja stara mati, ko je šla se sveta, ter mi dala blagoslov; jaz sem ga dolgo zadosti obdržala, sedaj pak ga tebi vračam!

Klara (jej poda šopek). Na!

Ana. Ta je gotovo od Karla!

Klara (prikima; potem na stran). Hotela bi, da bi bilo tako! Kar jej hoče napraviti prav veliko veselje, to mora od njega priti!

Ana. O, on je dober in me ima rad! (Odide).

Klara (gleda za njo skozi okno). Sedaj gre! Trikrat se mi je uže sanjalo, da leži v rakvi, in sedaj — oj te hudobne sanje, oblačijo se v našo bojazen, da bi ostrašile naše upanje! Nikedar več se ne menim za sanjo, ne bom se več veselila dobre, da mi ne bo treba plašiti se slabe, ki za njo pride! Kako trdno in varno stopa! Uže je blizu pokopališča — kedo bo pač prvi, ki jo bode srečal? To nič ne pomeni, ne, jaz le menim — (prestrašena se zgane). Grobokop! Baš je naredil nov grob ter leze iz njega, ona ga pozdravlja in zre smehljaje se doli v mrklo jamo; sedaj je vrgla cvetlični šopek va-njo in stopa v cerkev. (Sliši se koral.) Pojo: Hvalite vsi boga! (Sklene roki.) Da! Da! Ko bi bila moja mati umrla, ne bi se bila jaz nikedar več umirila, kajti — (ozre se proti nebu). Ali ti si milostiv, ti si usmiljen! Hotela bi, da imam takovo vero, kakor katoličani, da bi ti smela kaj darovati! Izpraznila bi vso svojo puščico, ter bi ti kupila lepo pozlačeno srce, in je z rožicami ovila. Naš župnik pravi, da pred tabo darovi ne veljajo nič, kajti vse je tvoje, in

da ti tega, kar uže tako imaš, ne bi smeli stoprv dajati! Toda vse, kar je v hiši, vendar je tudi lastnina mojega očeta, ali ipak rad hoče, ko mu za njegov denar kupim sukna, ter je lepo vezem in mu je o rojstvenem dnevu položim na krožnik. Da, še to čast mi dela, da je nosi le o največjih praznicih, o božiči ali o binkoštih! Nekedaj sem videla prav majheno katoliško dekletce, ko je neslo svoje črešnje na altar. Kako mi je to dopadalo! Bile so prve v letu, katere je bil otrok dobil, in videla sem, kako ga je mikalo, da bi je bil pojedel! Vendar je premagal svojo nedolžno poželenje, vrgel je je, samo da bi izkušnjavi konec stvoril, naglo tjakaj; mašnik, kateri je baš povzdignil kelih, gledal je mračno to početje in otrok je hitel prestrašen od todi, a Marija nad altarjem se je tako milo smehljala, kakor da bi bila hotela stopiti doli iz okvira in teči za otrokom, da bi ga bila poljubila. Jaz sem to stvorila na mestu nje! A tu prihaja Lenart! Oh!

Četrty prizor.

Prejšnja. Lenart.

Lenart (pred vrati). Ali si napravljena?

Klara. Zakaj si tako nežen, tako oziren?
Saj še nijsem princesa?

Lenart (vstopi). Menil sem, da nijsi sama! Ko sem šel mimo, zdelo se mi je, da stoji so-sedova Barbika pri oknu!

Klara. Tedaj zato?

Lenart. Ti si zmerom nevoljna! Ko bi človek tudi štirinajst dni izostal, dež in solnce naj sta se desetkrat menjala na nebu, na tvojem obrazu je, če slednjič zopet pride sem, vendar še stari oblak!

Klara. Bili so drugi časi.

Lenart. Resnično da! Ko bi bila zmerom taka, kakor sedaj, pa ne bi se bila midva nikedar sprijaznila!

Klara. Kaj bi bilo na tem?

Lenart. Tedaj sem ti tako malo mari? Meni je prav! Ondaj (namerjaje) je bila tvoja zadnja zobobol nepomenljiva!

Klara. O Lenart, to nij bilo prav od tebe!

Lenart. Ne prav, da sem svoj najdražji zaklad, in to si ti, skušal še se zadnjo vezjo pri-kleniti na-se? In tisto trenutje, ko sem bil v ne-varnosti, da ga izgubim? Meniš li, da nijsem videl nemih pogledov, katere sta menjavala s taj-nikom? To je bil lep, radosten dan za-me! Peljal sem te na ples, in —

Klara. Ti ne nehaš, žaliti me! Pogledala sem tajnika, čemu bi to tajila? Toda le zaradi

brk, katere so mu vzrastle, od kar je bil v akademiji, in katere mu — (prestane).

Lenart. Tako dobro pristoje, jeli? To si pač hotela reči? Oj ve ženske! Vojaško znamenje vam dopada še v najodurnejšji spaki! Meni se je zdel mali smešno-okrogli obraz gizdalinov — jezen sem na-nj, tega ne skrivam, saj mi je uže dolgo zadosti stal pri tebi na poti, s tistim gozdom vlas, kateri mu ga deli črez sredo — prav kakor beli zajček, kateri se skrrije za kakov grm.

Klara. Nijsem ga še hvalila, torej ti nij treba grditi ga.

Lenart. Zdi se mi, da se še vedno jako zanimaš zanj!

Klara. Kot otročaja sva se igrala skupaj, in potem — saj dobro veš! —

Lenart. O da, vem! Ali baš zato!

Klara. Tedaj je bilo pač naravno, da sem, ko sem ga po tako dolgem času prvič zopet videla, pogledala ga, ter se začudila, kako velik in — (prestane).

Lenart. Zakaj si pa tako zarudela, ko te je tudi on pogledal?

Klara. Menila sem, da je gledal bradavičico na mojem levem lici, če je tudi ta zrastle! Saj veš, da si to vselej domišljam, kedar me kedo srpo ogleduje, in da takrat vselej zarudim. Zdi se mi, da bradavica raste, dokler jo kedo gleda!

Lenart. Naj bo to kakor hoče, mene je pretreslo in mislil sem si: še ta večer jo bom del na poskušnjo! Če hoče postati moja žena, tedaj ve, da nič ne tvega. Če pa bo rekla: ne, ondaj —

Klara. O, izrekel si hudo, hudo besedo, ko sem te sunila od sebe ter skočila s klopi. Mesec, kateri je bil dosle meni v pripomoč tako pobožno svetil noter v lopo, utonil je modro v mokrih oblakih; jaz sem hotela uteči, toda čutila sem, da me nekaj zadržuje; menila sem izprva da si ti, pa bil je le rožnat grm, kateri je držal mojo obleko s trnjem, kakor se zobmi; ti si preklinjal moje srce in jaz mu sama uže več nissem zaupala, stal si pred manoj, kakor upnik, kateri izterjuje dolg, jaz — o bog!

Lenart. Do sedaj mi še nij žal. Saj vem, da sem te le tako mogel sebi ohraniti. Nekedanja mladostna ljubezen je zopet oči odprla, a jaz jih nissem mogel dovolj hitro zatisniti.

Klara. Ko sem prišla domov, dobila sem mater bolno, na smrt bolno. Hipoma jo je vrgla bolezen na posteljo, kakor nevidna roka. Oče je bil hotel po-me poslati, ona pa nij pripustila, da me ne bi motila v mojem veselji. Kako mi je bilo pri srci, ko sem to slišala! Stala sem daleč od nje, nissem si upala dotekniti se je; tresla sem

se. Ona je to smatrala za otročjo skrb, ter mi pomignila, naj grem k njej; ko sem se jej počasi bližala, potegnila me je doli k sebi in je poljubila moja onečaščena usta. Omagovala sem, hotela sem jej obstati, rada bi jej povedala, kar sem mislila in čutila: zaradi mene tako ležiš tukaj! Stvorila sem to, ali ihtenje in solze so zadušile besede; prijela je mojega očeta za roko ter dejala z radostnim pogledom na-me: kako blago srce!

Lenart. Sedaj je zopet zdrava. Prišel sem jej srečo voščiti, in — kaj meniš?

Klara. In?

Lenart. Snubiti tebe pri tvojem očetu!

Klara. Ah!

Lenart. Mar ti nij prav?

Klara. Nij prav? Umrta bi, ko ne bi kmalu postala tvoja soproga, ali ti ne poznaš mojega očeta! On ne ve, zakaj se nama mudi, sam ne more vedeti, a midva mu ne moreva povedati; in stokrat se je uže izjavil, da bo dal svojo hčer le onemu, kateri, kakor pravi, nema samo ljubezni v srci, nego tudi kruha v skrinji za-njo. Dejal bo: čakaj še eno leto, moj sin, ali dve, a kaj boš ti odgovoril?

Lenart. Neumnica, saj baš ta zapreka je odstranjena! Dobil sem službo, jaz sem blagajnik!

Klara. Ti si blagajnik? A drugi kandidat, župnikov strijčnik?

Lenart. Je bil pijan, ko je prišel k izkušnji; priklonil se je proti peči, namesti proti županu, ter je vrgel, ko se je vsedel, tri čaše raz mizo. Saj veš, kako nagle jeze je stari; gospod! je zakričal, toda še se je premagoval in se je ugriznil v ustnice, ali oči so se mu bliskale skozi naočnice, kakor dve kači, kateri hočeta skočiti, in vse žile so se mu napele. Sedaj se je začelo računanje, in, ha! ha! moj tekmeč je računil po čisto novejši poštevaniki, katero je sam izumil, in koja mu je dajala čisto nove rezultate; ta se moti v računanji! dejal je župan, ter mi je podal s pogledom, v katerem mi je uže bil sprejem zagotovljen, roko, katero sem, premda je dišala po tabaku, ponižno potisnil k ustom. Tukaj je sprejemnica sama, podpisana in zapečatená!

Klara. To je prišlo —

Lenart. Nenadoma, jeli? No, tako prav po naključji pa vendar tudi nij prišlo. Zakaj pa se vam štirinajst dnij nijsem niti pokazal?

Klara. Kaj vem to? Jaz mislim da zato, ker smo se zadnjo nedeljo razprli!

Lenart. Mali razpor sem sam zvijačno napeljal, da sem mogel izostati in to nij vzbujalo prevelike pozornosti.

Klara. Ne razumem te!

Lenart. Verjamem. Ta čas sem porabil zato, da sem dvoroval malej, grbastej županovej sestričini, katera staremu toliko velja, in je njegova desna roka, kakor sodnijski sluga leva. Razumi me prav! Njej samej nijsem povedal nič prijetnega, izvzemši poklon njenim vlasom, kateri so kakor znano rudeči, povedal sem jej le nekaj, kar jej je bilo po všeči, o tebi!

Klara. O meni?

Lenart. Čemu bi ti zamolčal? Saj sem to stvoril le iz najboljšega namena! Kakor da nijsem nikedar imel resnih mislij s teboj, kakor da — dovolj! To je le tako dolgo trajala, dokler nijsem imel tega-le v roci, in kako da sem mislil, to bo lehkoverna, moža željna neumnica izvedela takrat, ko bode naju v cerkvi slišala oklicavati!

Klara. Lenart!

Lenart. Dete! Dete! Bodi ti nedolžno, kakor golobček, jaz pa bom previden, kakor kača, tedaj bova, ker sta mož in žena vendar le eno, evangelijskemu izreku popolnoma zadostila. (Smeje se.) Saj se tudi to nij slučajno pripetilo, da je bil mladi Herman pijan v najvažnišem trenutji svojega življenja. Gotovo nijsi še nikedar slišala, da se je ta človek udal pijančevanju!

Klara. Niti besedice!

Lenart. Tem laže se je posrečil moj namen. S tremi kozarci je bilo opravljeno. Nekaj mojih tovarišev mu je prigovarjalo. „Smemo li čestitati?“ Sedaj še ne! „O, to je uže sklenjeno! Tvoj strijc —“ A potem: pij, moj bratec, pij! Ko sem bil danes zjutraj na potu k tebi, stal je pri reci, in je zrl, sloneč na mostnej ograji, otožno va-njo. Porogljivo sem ga pozdravil, ter vprašal, če mu je kaj v vodo padlo. „Da pač“ — je dejal, ne ozrši se — in morda bi bilo dobro, da sam skočim za tem.“

Klara. Nevrednež! Poberi se mi izpred očij!

Lenart. Res? (Dela, kakor bi hotel iti.)

Klara. O moj bog, na tega človeka sem navezana!

Lenart. Ne bodi otročja! A sedaj še besedo meju nama. Ima li tvoj oče tistih tisoč tolarjev še v lekarnici?

Klara. Iaz ne vem nič o tem.

Lenart. Nič o tako važnej zadevi?

Klara. Tu prihaja moj oče!

Lenart. Razumi me! Lekar bode neki prišel na kant, zatorej sem prašal!

Klara. Jaz grem v kuhinjo! (Odide.)

Lenart. Po tem takem nij tukaj nič pridobiti! Sicer si tega ne morem misliti, kajti mojster Anton je tako natančen, da bi, ko bi mu po

pomoti le eno samo črko preveč na grobni kamen postavili, gotovo tako dolgo kot duh nazaj hodil, da bi mu jo zopet izpraskali, kajti zdelo bi se mu krivično, prisvajati si več abecede, nego mu gre.

Peti prizor.

Lenart. Mojster Anton (vstopi).

Anton. Dobro jutro, gospod blagajnik! (Klobuk vzame z glave, ter se pokrije z volneno čepico.) Je-li dovoljeno staremu možu, da si glavo pokrije?

Lenart. Tedaj uže veste —

Anton. Uže sinoči sem izvedel. Ko sem bil šel o mraku k mrtvemu mlinarju, da bi vzel možu mero za njegovo zadnje domovanje, čul sem nekatere tvojih dobrih prijateljev zabavljati črez tebe. Takoj sem si mislil: Lenart si gotovo nij vratu ulomil. V mrtvašnici sem izvedel vse поблиže od cerkvenika, kateri je bil prišel baš pred menoj tja, udovo tolažit a ob enem sebe upijanit.

Lenart. A Klara je morala to stoprv od mene izvedeti?

Anton. Če tebe nij gnalo narediti deklini veselje, kako bo neki mene gnalo? Jaz v svojej hiši ne prižigam drugih sveč, nego svoje. Ondaj vem, da nihče ne more priti, ki bi jih ugasnil, ko se jih baš najbolje veselimo!

Lenart. O meni pač nijste mogli misliti —

Anton. Misliti? O tebi? O komur koli? Deske si pač postrugam se strugalom, da so mi prav, nikedar pa ljudij se svojimi mislimi. Te neumnosti sem se uže davno iznebil. Ko vidim drevo zeleneti, ondaj si pač mislim: sedaj bode kmalu cvetelo! In ko cvete: sedaj bode sad rodilo! V tem se tudi še nijsem zmotil, zatorej ne opustim stare navade. Toda o ljudeh si ne mislim nič, prav nič, niti slabega, niti dobrega, tedaj mi tudi nij treba, če se ne uresničijo moje bojazni ali nadeje, sedaj rudeti, sedaj bledeti. Samo izkušenj si nabiram o njih, ter si jemljem za vzgled svoje oči, katere tudi ne mislijo, nego samo gledajo. O tebi sem menil, da sem uže imel popolno izkušnjo, a sedaj te vidim tukaj in moram priznati, da je bila le polovičarska!

Lenart. Mojster Anton, vi baš narobe delate. Drevo je odvisno od vetra in vremena, človek pa ima svoje zakone in pravila!

Anton. Meniš li! Da, mi stari moramo biti smrti jako hvaležni, da nam da še tako dolgo

bivati mej vami mladimi, ter nam podaja priliko, se izobrazovati. Preje je menil neumni svet, da je naloga očetova, odgojiti sina. Narobe, sin naj da očetu zadnjo oliko, da se ne bo treba ubogemu priprostemu možu v grobu pred črvi sramovati. Hvala bogu, jaz imam v svojem Karlu vrlega učitelja, kateri se brezozirno, in ne da bi razvajal starega otroka s prizanašanjem, bori proti mojim predsodkom. Tako mi je dal uže danes zjutraj dva nauka, in to po najspretnišem načinu, da nij niti ust odprl, da se mi nij niti pokazal, da, baš s tem. Prvič mi je pokazal, da nij treba človeku biti mož beseda, drugič, da je nepotrebno v cerkev hoditi in si božje zapovedi v spominu obnavljati. Sinoči mi je obljubil, da bo to storil, in jaz sem v svojem stolu, kateri je dvema res nekoliko tesen, prav legodno sedel. Bi mu li bilo prav, ko bi se tega uka precej poprijel, ter tudi jaz ne bi izpolnil dane mu besede! Obljubil sem mu njegov rojstveni dan novo obleko, torej mi je prilika, poskusiti njegovo veselje o mojej naučnosti. Ali predsodek, ta predsodek! Ne bom tega učinil!

Lenart. Morebiti ga je slabost obšla —

Anton. Mogoče; treba samo, da vprašam svojo ženo, pa bom izvedel, da je bolan. Kajti o vsakej stvari mi pove resnico, samo ne o fantinu. In premda

ne bolan, — tudi to prednost ima mladina pred nami starimi, da povsodi nahaja izpodbujo, da more na tičjem lovu, na izprehodih, da, celo v gostilnici svojo molitev opravljati. — „Oče naš, kateri si v nebesih!“ — Dober dan, Peter, ali boš prišel drevi na ples? — „Posvečeno bodi tvoje ime!“ — Da, le smej se, Katarina, bo uže šlo! — „Zgodi se tvoja volja!“ — Vrag me vzemi, saj se še nijsem obril! — In tako do konca, a blagoslov si da sam, kajti saj je človek, baš kakor duhovnik, in moč, katera izhaja iz črne suknje, ona je gotovo tudi v modrej. Saj tudi nemam nič proti temu, in ako hočete celo mej sedem prošenj uvrstiti sedem kozarcev, kaj de to, saj ne morem nikomur dokazati, da se pivo in vera ne slagata, in morda bo prišlo še enkrat kot nov način sv. rešnjega telesa v liturgijo. Jaz stari grešnik se ve da, jaz nemam dovolj močij, da bi se ravnal po modi, jaz ne morem pobožnosti, kakor kakega hrošča, na cesti uloviti, meni cvrčanje vrabcev in lastavic ne more nadomestovati orgelj; če hočem da se mi povzdigne srce, tedaj moram slišati najprvo težka, železna cerkvena vrata zapreti se za menoj, ter si domišljevati, da so bile dveri sveta; mrko, visoko zidovje z ozkimi okni, katera svetlo, drzno luč sveta le otemnelo spuščajo skozi, haker da bi jo čistila, mora me ob-

dajati, a v daljavi moram videti kostnico z vzdano mrtvaško glavo. No — bolje je bolje!

Lenart. Vi ste tudi prenatánčni!

Anton. Gotovo! Prav gotovo! In danes, kot pošten mož moram obstati, danes to niti ne velja; v cerkvi mi je prešla nabožnost, kajti prazni prostor zraven mene me je jezil, a zunaj, pod hruško na svojem vrtu sem jo zopet našel. Čudiš se? Glej žalosten in potrť sem šel domov, kakor tisti, kojemu je vso žetev toča pobila, kajti otroci sò podobni njivam; mi usejemo dobro žito vanje, a potem vzraste plevel. Pod hruško, katero so objele gosenice, tamo sem obstal. „Da — sem si mislil — mladič je, kakor to-le drevo, prazen in gol.“ Tedaj pa se mi je za-zdelo nakrat, da sem jako žejen in da moram vsakako v gostilnico iti. Prevaril sem bil samega sebe, nij mi bilo toliko za kozarec piva, kakor zato, da bi poiskal fantina ter ga oštel; v gostilnici, to sem vedel, da bi ga bil gotovo dobil. Baš sem hotel iti, kar izpusti staro, razumno drevo sočno hruško pred moje noge na tla, kakor bi hotelo reči: to je za žejo in ker si me po primeri se svojim potepinom razžalil. Jaz sem se premislil, ugriznil v hruško ter šel v hišo.

Lenart. Veste li, da je' lekar blizu konkursa!

Anton. Kaj to mene briga?

Lenart. Prav nič ne?

Anton. Pač! Jaz sem kristijan. Mož ima mnogo otrok!

Lenart. A še več upnikov. Tudi otroci so nekakovi upniki.

Anton. Blagor mu, kedor nij niti prvo niti drugo!

Lenart. Menil sem, da ste sami —

Anton. Ta stvar je uže davno poravnana.

Lenart. Vi ste previden mož. Gotovo ste takoj izterjali svoj denar, ko ste videli, da gre se zeljiščarjem rakovo pot!

Anton. Da, nij mi več treba skrbeti, da bi ga izgubil, kajti izgubil sem ga uže davno.

Lenart. Šala!

Anton. Resnica!

Klara (pogleda skozi vrata). Mar ste me klical, oče?

Anton. Ali ti še zvoni po ušesih? O tebi nij bilo še govorjenja!

Klara. Tukaj je „Tednik!“ (Odide.)

Lenart. Vi ste filozof!

Anton. Kaj se to pravi?

Lenart. Znete se utolažiti!

Anton. Mlinski kamen pač nosim časih kot krežljec, namesti da bi šel ž njim v vodo — to človeku hrbet odrveni!

Lenart. Kedor more, ta posnema!

Anton. Kedor dobi tako vrlega sonositelja, kakoršnega sem jaz dobil s teboj, kakor je videti, ta bi celo plesal lahko pod tako težo. Saj si kar ves bled postal! To pravim da je sočutje!

Lenart. Ne sodite me krivo!

Anton. Gotovo ne! (Bobna s prsti na skrinjo.)
Da les nij prozoren, kaj?

Lenart. Ne umejem vas!

Anton. Kako priprost je bil naš očak Adam, da je vzel Evo, premda je bila naga in gola, ter nij niti figovega peresa se soboj prinesla. Midva oba, jaz in ti, bila bi jo kot potepuljo iztepla iz paradiža! Kaj meniš?

Lenart. Nevoljni ste na svojega sina. Prišel sem vas za hčer —

Anton. Stoj! Morebiti ne rečem: ne!

Lenart. Tega se nadejam! In bom vam povedal svoje menjenje! Celo sveti očaki niso zametali dote svojih žena, Jakob je ljubil Rahelo in jo je snubil sedem let, a veselil se je tudi mastnih ovnov in ovac, katere si je pridobil v službi njenega očeta. Jaz mislim, da mu to nij v sramoto, a njega preseči, dejalo bi se osramotiti

ga. Jaz bi bil rad videl, ko bi mi bila prinesla vaša hči kakih par sto tolarčkov k hiši, in to je bilo naravno, kajti tem bolje bi bila ona sama imela pri meni; če dekle prinese posteljo v skrinji se seboj, nij jej treba stoprv volne mikati in presti. Ker pa nij tako — kaj de? Premenila bova svojo postro jed v nedeljsko kosilo, a nedeljsko pečenko v božično gostijo! Tako bo tudi šlo!

Anton (mu poda roko). Vrlo govoriš, in naš gospod bog prikimuje tvojim besedam, no — rad pozabim, da je moja hči skozi štirinajst dnij zvečer, ko smo čaj pili, zastonj postavljala za-te čašo na mizo. In ker boš sedaj postal moj zet, povedal ti bom tudi, kje je ostalo onih tisoč tolarjev!

Lenart (na stran). Tedaj so vendar le izgubljeni! No, torej mi tudi ne bo treba poslušati starega volkodlaka, ko bode moj tast!

Anton. Meni se je v mladosti hudo godilo. Prišel sem baš tako malo, kakor ti, kot ščetinast jež na svet, a počasi sem postal takov. Preje so bile vse moje bodice noter obrnene, tedaj so me vsi ščipali in pritiskali za šalo po gladkej, volnej koži, in se veselili, če sem se zgenol, ker so mi bodice prodirale noter v srce in v drobovje. Ali ta stvar mi nij bila po všeči; obrnil sem kožo, a sedaj so se jim bodice zadirale v prste, in tako sem imel mir.

Lenart (za-se). Pred samim škratom, mislim!

Anton. Moj oče se je, ker si niti po dnevi niti po noči nij privoščil počitka, uže v svojem tridesetem letu pregnal z delom ter umrl; moja uboga mati me je odrejala s prejo, kakor se je dalo, a jaz sem vzrastel, pa se nijsem bil še nič naučil; ko sem bil nekoliko večji, ter si nijsem mogel še nič prislužiti, rad bi se bil vsaj jesti odvadil; toda akopram sem se časih opoludne bolnega naredil in krožnik od sebe potisnil, kaj je to pomagalo? Zvečer me je želodec primoral, da sem se zdravega izjavil. Največa muke mi je bila ta, da sem bil tako okoren ostal, jezil sem se sam nad soboj, kakor da je bila moja krivda, kakor da sem se v materinem telesu previdel samo se zobmi, a vse koristne lastnosti in spretnosti, kakor navlašč, notri pustil; zaru-del sem časih, ko me je solnce obsevalo. Takoj potem, ko se mbil prejel sv. birmo, prišel je mož, katerega so včeraj pokopali, mojster Rakovec, k nama v izbo. Nagubal je čelo in lice namrdal, kakor je vselej stvoril, če je kaj dobrega nameraval, potem pak je dejal mojej materi: mar si zato pripravila svojega fantina na svet, da ti bo pojedel nos in ušesa z glave? Jaz sem se sramoval ter položil kruh, katerega sem si baš hotel urezati kos, naglo nazaj v skrinjo; mati pa

se je srdila o dobrohotnih besedah, ustavila je kolovrat in živo oponesla mu, da je njen sin vrl in dober. No, to bomo videli, rekel je mojster, če ga veseli, naj gre precej tak, kakoršen je, z menoj v delalnico; učnine ne zahtevam, hrano bo dobival, za obleko bom tudi jaz skrbel, in če bo hotel zarano vstajati pa pozno spat hoditi, ondaj mu ne bode manjkalo prilike, sem ter tja kakov denar za svojo staro mater zaslužiti. Mati je začela jokati se, jaz sem pa plesal; ko sva slednjič zopet mogla govoriti, zatisnil si je mojster ušesa, šel ven ter mi je pomignil. Klobuka mi nij bilo treba pokrivati, kajti nijsem ga imel; niti poslovil se nijsem od matere, šel sem ž njim, in ko sem prihodnjo nedeljo prvič smel za eno urico nazaj iti k njej, dal mi je polovico plečeta za-njo, da sem ga jej nesel. Bog blagoslovi rakev vrlega moža! Še čujem njegov polujezni opomin: Tonček, pod suknjo skrij, da ga moja žena ne vidi!

Lenart. Mar znate tudi vi jokati?

Anton (si oči briše). Da, na to ne smem misliti; akopram se je posušil meni vir solza, to ga vselej zopet oživi. No, tudi prav; če bom kedaj vodeničen, ne bo mi treba vsaj teh kapelj ne od-takati. (Naglo zasuče govorico.) Kaj meniš? Ko bi moža, kateremu se ti je za vse zahvaliti, hotel

neko nedeljo obiskati, da bi pipo tabaka skupaj pokadila, pa bi ga našel zmešanega in pobitega, z nožem v roci, s tistim nožem, s katerim ti je tolikokrat kruha rezal, s krvavim vratom, in plaho zavijajočega se do brade v zagrinjalo — —

Lenart. Tako se je zavijal stari Rakovec do svoje smrti!

Anton. Zaradi brazgotine! A ti bi prišel ravno o pravem času, da bi ga mogel rešiti in mu pomagati, pa ne samo s tem, da bi mu nož iz rok iztrgal in rano obezal, nego moral bi tudi ničevih tisoč tolarjev, katere si prihranil, žrtvovati, a to bi se moralo celo prav na tihem zgoditi — da bi bolnega moža pregovoril, da jih sprejme — kaj bi ti storil?

Lenart. Neoženjen in samcat, kakor sem, brez žene in otrok, bi denar žrtvoval.

Anton. In ko bi imel deset žen, kakor Turki, in toliko otrok, kolikor jih je bog očaku Abrahamu obljubil, pa bi mogel en sam trenotek pomišljati, ondaj bi bil — no saj boš moj zet! Sedaj veš, kje je denar ostal, danes sem ti smel povedati, kajti moj stari mojster je že pokopan, pred enim mesecem bi bil to celo na smrtni postelji zamolčal. Dolžno pismo sem mrtvemu, predno so zabili rakev, porinil pod glavo; ko bi znal pisati, bil bi preje zapisal na-nje: Pošteno poplačano!

Neveden, kakoršen sem, nij mi ostalo družega, nego da sem prečrtal papir po vsej dolgosti. Sedaj bo mirno spaval, in nadejam se, da tudi jaz, ko se bom nekedaj vlegel poleg njega.

Šesti prizor.

Prejšnja. Ana.

Ana (hitro vstopi). Ali me še poznaš?

Anton (kažoč ženitveno obleko). Okvir, da pač, ta se je obdržal, podoba pa ne prav. Videti je, da se je je prijelo mnogo pajčevine; no, čas je bil dosti dolg za to!

Ana. Nenam li odkritosrčnega moža? Toda, ne smem ga preveč hvaliti, odkritosrčnost je lepa čednost zakonskih mož.

Anton. Mar ti je žal, da si bila v dvajsetem letu boljše pozlačena, nego v petdesetem?

Ana. Gotovo ne! Ko bi bilo drugače, saj bi se morala za-te in za-me sramovati!

Anton. Torej mi daj poljub! Obril sem se, in bolje nego po navadi!

Ana. Jaz pravim da, samo da poskusim, če si še vešč tej umetnosti. To ti uže dolgo nij prišlo na misel!

Anton. Dobra hišna mati! Ne zahtevam, da bi mi ti zatisnila oči, to je težka naloga, katero bom jaz za-te prevzel, jaz ti bom izkazal zadnjo ljubav, toda časa mi moraš dati, čuješ li, da se utrdim in pripravim, in ne bom ravnal, kakor šušmar. Še je bilo mnogo prezgodaj!

Ana. Hvala bodi bogu, še bova ostala nekoliko časa skupaj.

Anton. Tudi jaz se nadejam, saj imaš uže zopet prav zares rudeča lica!

Ana. Šaljiv človek je ta naš novi grobokop. Kopal je neko jamo, ko sem šla danes jutro črez pokopališče; prašala sem ga, za koga da bode. „Za kogar bog hoče“, dejal je, „morda za mene samega, lahko se mi primeri tako, kakor mojemu staremu očetu, kateri je tudi enkrat naredil jamo za naprej, a po noči, ko se je vračal iz gostilnice domov, padel va-njo, ter si vrat ulomil.“

Lenart (kateri je dosle čital „Tednik“). Mož nij iz tega kraja, lahko se nam zlaže, kar se mu zdi!

Ana. Prašala sem ga, zakaj pa ne počaka, da bi mu kedo naročil grob? „Povabili so me bili za danes na ženitnino“, je dejal — „tedaj pa uže vem toliko prorokovati, da znam, da bom to še jutri čutil v glavi. Mej tem mi bo pa gotovo kedo naredil to nepriliko ter umrl. Tedaj bi moral jutri zgodaj ven pa se ne bi mogel prespati.“

Anton. Glumač, bi mu bil jaz dejal, kaj pa če grob ne bode prav?

Ana. Tudi jaz sem rekla, ali on stresa dovtipne odgovore iz rokava, kakor vrag bolhe. „Vzel sem mu mero po tkalci Vidu“, je dejal, „ta moli, kakor kralj Savel, za glavo više iz mej nas vseh, naj torej pride, kedor koli hoče, gotovo mu hiša ne bode premajhena, a če je prevelika, to nikomu ne škodi, nego meni, kajti kot poštenjak ne vzamem niti vinarja več, nego mi gre plačila od dolgosti rakve. Vrgla sem svoje cvetice noter in dejala: sedaj je naročen!

Anton. Jaz menim, da se je možak le šalil, a to je uže dovolj pregrešno. Grobe v naprej kopati, dejalo bi se vedečno nastavljalati smrtno past; malopridneža, kateri bi to stvoril, morali bi ob službo dejati. (Čitajočemu Lenartu.) Kaj je novega? Ali išče kakov človekoljub ubogo vdovo, katera bi potrebovala kakih dvesto tolarjev? Ali narobe uboga vdova človekoljuba, kateri bi jih hotel dati?

Lenart. Policija javlja neko tatvino dražih kamenov. Čudno dovolj. Iz tega se vidi, da kljubu sedanjim slabim časom še žive mej nami, kateri imajo drage kamene.

Anton. Tatvina dražih kamenov? Pri kom?

Lenart. Pri trgovci Gabrovščaku!

Anton. Pri — nij mogoče! Tamo je moj Karel pred nekimi dnevi likal pisalnik!

Lenart. Iz pisalnika so izginili, res je!

Ana (mojstru Antonu). Bog ti odpusti to besedo!

Anton. Prav imaš, to je bila malopridna misel!

Ana. Svojemu sinu, to ti moram povedati, si samo na pol oče.

Anton. Žena ne govoriva danes o tem!

Ana. On je drugačen, nego ti; mora li zato takoj hudoben biti?

Anton. Kje se neki sedaj mudi? Poludne je že davno odbilo; stavim da se bo jed zunaj razkuhala in prismodila, ker ima Klara tajno povelje, da ne sme pogrinjati mize, dokler njega nij.

Ana. Kje je neki ostal? K večemu keglja kje, in tedaj more poiskati najbolje oddaljeno kegljišče, da ga ti ne dobiš. Potem je pot nazaj do doma gotovo dolga. Jaz tudi ne vem, kaj imaš zoper to nedolžno igro.

Anton. Zoper igro? Celo nič ne! Visoki gospodje morajo imeti kako zabavo, da si čas krate. Brez kralja na karti bi se pravi kralj gotovo čestokrat dolgočasil, in ako ne bi bili kegljev iznašli, kedo ve, ne bi li knezi in baroni z našimi glavami kegljali. Toda rokodelec ne more

huje grešiti, nego če igra za svojo grenko zaslu-
ženo plačo. Človek mora to, kar pridobi s težkim
trudom v potu svojega obraza, častiti, visoko ce-
niti, če hoče da se ne bo motil sam nad seboj,
da se mu ne bo vse njegovo dejanje in delovanje
zaničljivo zdelo. Kako bi se mi vse čutnice na-
pele za tolar, katerega hočem zavreči. (Zunaj se
čuje odpiranje vrat.)

A n a. Tukaj je!

Sedmi prizor.

Prejšnji. Berič Adam in še neki drug sodnijski sluga
(vstopita).

A d a m (Anton-u). Sedaj pa le idi in plačaj
svojo stavo! Ljudje z rudečimi suknjami in mod-
rimi našivi (to jako povdarja) ne bodo nikedar
prišli v tvojo hišo? Tukaj sva dva! (Drugemu beriču.)
Zakaj pa ne pokriješ klobuka, kakor jaz? Kedo
se bo priklanjal, ko je mej svojimi vrstniki?

A n t o n. Mej tvojimi vrstniki, lopov?

A d a m. Prav imaš, nijsva mej svojimi vrst-
niki, sleparji in tatovi nijsa naši vrstniki! (Kažoč
skrinja.) Odpri! In potem tri korake nazaj! Da
mi kaj ven ne pobereš!

Anton. Kaj? Kaj?

Klara (vstopi z mizno opravo). Ali naj — (omolkne).

Adam (pokaže list). Znaš li čitati, kar je pisanega?

Anton. Kako bom znal jaz, česar niti moj učitelj nij znal?

Adam. Tedaj poslušaj! Tvoj sin je kradel drage kamene. Tatu uže imamo. Sedaj pa bova hišo preiskala!

Ana. Jezus! (Pade in umrje.)

Klara. Mati! Mati! Kako ima čudne oči!

Lenart. Jaz grem po zdravnika!

Anton. Nij potreba! Takova je bila njena prikazen! Videl sem jo stokrat! Lehko noč, Ana! Umrla si, ko si to slišala! To ti bomo na grob zapisali!

Lenart. Morebiti je pa vendar — — (odhajaje). Strašno! Ali dobro za-me! (Odide.)

Anton (izvleče šop ključev, ter jih vrže od sebe). Tu! Odklenita! Ormar za ormarom! Sekiro sem! Ključ od kovčega se je izgubil! Hej, sleparji in tatje! (Obrne žepe narobe.) Tukaj nij nič!

Drugi berič. Mojster Anton, umirite se! Vsakdo ve, da ste vi najbolje pošten mož v mestu.

Anton. Tako? Tako? (Smeje se.) Da, jaz sem poštenje cele družine sam porabil! Ubogi

mladič! Zanj nij nič več ostalo! Ta-le — (kaže mrtvo) je bila tudi preveč krepostna! Kedo ve, če ne bo hči — (nagloma Klari). Kaj praviš ti, moj nedolžni otrok?

Klara. Oče!

Drugi berič (Adamu). Ali nemaš nič usmiljenja?

Adam. Nič usmiljenja? Mar starcu žepe preiskujem? Mar ga silim nogavice sezuvati in škornje preobračati? S tem bi najraje začel, kajti črtim ga, kolikor le morem črtiti, odkar je v gostilnici svoj kozarec — saj ti je znana ta dogodba, in ti bi se moral tudi razžaljenega čutiti, ko bi imel kaj časti v sebi. (Klari.) Kje je bratova izba?

Klara (jo pokaže). Zadej!

(Oba beriča odideta.)

Klara. Oče, on je nedolžen! Mora biti nedolžen! Saj je tvoj sin, saj je moj brat!

Anton. Nedolžen, in morilec svoje matere? (Smeje se.)

Dekla (vstopi s pismom; Klari). Od gospoda blagajnika Lenarta! (Odide.)

Anton. Nij treba čitati ga! Odpoveduje se ti! (Ploska z rokama.) Dobro, lopov!

Klara (je čitala). Da, da! O moj bog!

Anton. Pusti ga!

Klara. Oče, oče, jaz ne morem!

Anton. Ne moreš? Ne moreš? Kaj je to?

Ali si —

(Beriča se vrneto.)

Adam (lokavo). Išcite, tedaj bote našli!

Drugi berič (Adam-u). Kaj ti je prišlo na um? Mar se je danes uresničilo?

Adam. Jezik za zobmi! (Odideta.)

Anton. On je nedolžen, a ti — ti —

Klara. Oče, ti si grozen!

Anton (jo prime za roko, jako rahlo). Ljuba hči, Karel je vendar-le šušmar, on je samo mater ugonobil, kaj če to! Oče je še živ ostal! Priskoči mu ti na pomoč; tega ne moreš zahtevati, da naj vse sam stvari; daj mi ti zadnji udarec; staro deblo je še jako grčavo videti, ali uže se maje ne bo te stalo preveč truda, pa bo padlo! Ne treba ti po sekiri segati; saj imaš lep obraz, jaz te nijsem še nikoli hvalil, ali danes ti bom povedal, da boš dobila pogum ter zaupala v sebe, oči, nos, usta bodo gotovo dopadala, bodi — saj me pač razumiš, toda povej mi, tako se mi zdi, da si uže!

Klara (skoro blazna, vrže se s povzdignjenima rokama mrtvej pred noge, ter kliče, kakor otrok).
Mati! Mati!

Anton. Primi mrtvo za roko, ter prisezi mi, da si to, kar imaš biti!

Klara. Pri-sezam — ti — da — ti — ne — bom nikedar — sramote — delala!

Anton. Dobro! (Pokrije si klobuk.) Lepo vreme je danes! Sedaj pa idimo, da bomo šibani, gori in doli po cesti! (Odide.)

Zagrinjalo pade.

Drugo dejanje.

Soba v hiši mizarskega mojstra.

Prvi prizor.

Mojster Anton (vstane od mize). **Klara** (hoče z mize pospraviti).

Anton. Mar zopet nočeš jesti?

Klara. Oče, jaz sem sita.

Anton. Od ničesa?

Klara. Jaz sem uže v kuhinji jela.

Anton. Komur se jesti ne ljubi, ta nema dobre vesti! No, vse se bode našlo! Ali mar je strup v juhi, kakor se mi je včeraj sanjalo? Nekoliko divje trobelike, po pomoti mej želiščem nabrane? Ondaj si modro stvorila!

Klara. Vsemogočni bog!

Anton. Odpusti mi, jaz — pojdi k vragu sè svojim bledim, trpečim obrazom, katerega si ukrala izveličarjevej materi! Rudeč mora biti človek, dokler je mlad! Le eden sme ponašati se s takovim obrazom, pa ta ne stvari tega! Hej! Vsakemu klofuto, kedor še vsklikne: joj! ko se je v prst urezal! Do tega nema nihče več pravice, kajti tu je mož, kateri — lastna hvala smrdi, ali kaj sem počel, ko je hotel sosed rakvi tvoje matere krov pribiti?

Klara. Iztrgal si mu kladivo ter si sam to stvoril, rekši, to je mojstersko delo! Učitelj, kateri je ravno s cerkvenikom pred vrati mrtvaško pesen pel, menil je, da si zblaznel!

Anton. Blazen! (Smeje se.) Blazen! Da, da, ta je modra glava, kateri sam sebe obglavi, kedar je čas za to. Moja pa zato pretrdno stoji, sicer — človek je čepel na svetu, pa je mislil da sedi v dobri gostilnici za zapečkom; kar na enkrat nekedo postavi luč na mizo, in glej, nahaja se v

razbojniškem brlogu, sedaj pa se začne pok, pok, od vseh strani, pa to nič ne škodi, k sreči ima kamenito srce!

Klara. Da, oče, tako je!

Anton. Kaj ti veš o tem? Meniš li, da imaš kako pravico, z menoj kleti, ker ti je ušel tvoj pisar? Drug te bode v nedeljo popoludne vodil na izprehod, drug ti bo dejal, da so tvoja lica rudeča in tvoje oči modre, drug te bode vzel za ženo, če si vredna. Toda, če boš trideset dolgih let v poštenji in časti nosila pezo življenja, če ne boš nikedar godrnjala, nego žalost in smrt in vsako nezgodo mirno pretrpela, potem pa naj pride tvoj sin, kateri bi ti moral za stara leta napolniti mehko rzglavje, pa tako siplje na-te sramoto, da bi rada klicala zemlji: požri me, če se ti ne studi, kajti jaz sem boljše blatna nego ti! — ondaj pa le izreci vse kletvice, katere jaz zadržujem v svojih prsah, ondaj si smes ruvati lase iz glave ter razbiti svoja prsa, ta prednost naj ti bode pred monoj, kajti ti nijsi mož!

Klara. O Karel!

Anton. Čudil se bom pač, kaj da bom stvoril, kedar ga bom zopet videl pred seboj, ko bo zvečer, predno bomo luč prižgali, z ostrizeno glavo, kajti v pokorilnici so frizure prepovedane,

v izbo stopil ter jecljal dober večer in kljuko od vrat v roci obdržal. Stvoril bom nekaj, to je gotovo, ali kaj? (Škriplje sè zobmi.) In ko bi ga deset let obdržali, on me bo dobil, tako dolgo bom še živel, to vem; zapomni si to, smrt, poslej bom kamen za tvojo koso, preje se bode razdrobila, nego me premaknila z mesta!

Klara (ga prime za roko). Oče, moral bi se za kake pol ure vleči!

Anton. Da bi sanjal, da si porodila? Da bi se potem razsrdil in te zgrabil, a pozneje zavedel se ter dejal: ljuba hči, jaz nissem vedel, kaj sem počel! Hvala ti. Moj spanec je dal slovo glumaču ter je najel proroka; ta mi kaže sè svojim krvavim prstom grozne reči, in jaz ne vem kako je to, vse se mi sedaj mogoče zdi. Hu, groza me obhaja pred bodočnostjo, kakor pred kozarcem vode, katero z mikroskopom — je li prav gospod učitelj! To mi je pač dostakrat razkladal! — ogledujemo. Gledal sem jo nekedaj v glavnem mestu na sejmu, potem pa celi dan nissem mogel več piti! Ljubega Karla sem videl zadnjo noč s pištolo v roci; ko sem strelca natančneje pogledal, sprožil je; čul sem krik, ali od smodnikovega dima nissem mogel nič videti, tudi potem, ko se je dim razkadil, nissem videl nobene razbite črepinje, toda moj gospod sin je

bil meju tem bogat mož postal; stoječ je štel cekine, devaje jih iz druge roke v drugo, a imel je takov obraz — vrag me vzemi, da ne more biti mirnejši, ko bi bil ves dan delal ter baš delalnico za seboj zapiral. No, na to bi se moglo paziti! Človek bi lahko sodil, ter se potem sam najvišemu sodniku izročil.

Klara. Bodi vendar zopet miren!

Anton. Bodi vendar zopet zdrav! Zakaj si bolan? Da, zdravnik, le podaj mi zdravilno pijačo! Tvoj brat je najslabši sin, bodi ti najboljša hči! Kakor malopriden, propaden podvzetnik stojim pred svetom; vrlega moža, kateri bi mogel nastopiti mesto tega invalida, bil sem mu dolžan, sè sleparjem sem ga ogoljufal. Bodi ti žena, kakoršna je bila tvoja mati, tedaj bodo ljudje dejali: starši niso krivi, da je fant krenil v stran, kajti hči hodi po pravem potu in presega vse druge. (Strašno mrzlo.) A jaz bom tudi stvoril svoje, napravil bom, da bo stvar tebi lažja nego drugim. Tisto trenotje, ko bom zapazil, da tudi na-te s prstom kažejo, bom se — (kaže z roko na vratu) obril, in potem, to ti prisezam, da bom odbril celega dedca, ti pa lahko rečeš, da se je zgodilo od strahu, ker je konj ušel na cesti, ali ker je mačka pod streho stol prevrgla, ali ker mi je tekla miš gori po nogah. Kedor me pozna, se ve

da bo majal z glavo, kajti jaz nissem posebno plašljiv, pa kaj to de? Jaz ne morem strpeti na svetu, kjer bi morali ljudje usmiljeni biti, da ne bi pljuvali pred menoj.

Klara. Usmiljeni bog, kaj mi je stvoriti?

Anton. Nič, nič, ljubo dete, preoster sem proti tebi, to čutim, nič, le ostani to, kar si, pa bo dobro! O, pretrpel sem toliko po krivici, da ne omagam, kadar me zagrabi. Glej, šel sem preje po cesti, har pride kozavi Bric mimo, ta uzmovič, katerega sem bil dal pred nekimi leti zapreti, ker je uže tretji pot segal po mojej lastnini. Preje si malopridnež nij upal pogledati me, sedaj pa je preširno stopil k meni ter mi podal roko. Hotel sem ga za uho počiti, toda premislil sem se, in niti pljunil nissem pred njim, saj je uže 8 dnij, kar sva si bratranca, in to se spodobi, da se sorodniki pozdravljajo. Župnik, ta usmiljeni mož, kateri me je bil včeraj obiskal, menil je sicer, da človek ne zastopa nikogar razun sebe, in da je to nekrščanska ponositost za-me, da hočem tudi še za svojega sina potegovati se; in če bi si bil moral Adam ravno tako k srcu jemati, kakor jaz. Gospod, jaz rad verjamem, da to več ne moti miru našega očaka v paradiži, če kateri njegovih pra-praunukov začne moriti in ropati, toda mar si nij ruval las iz glave zaradi Kajna? Ne, ne,

to je preveč! Lehko bi se časih ozrl po svojej senci, če nij temnejša postala? Kajti vse, vse lahko pretrpim, to sem dokazal, samo ne sramote! Naložite mi na rame, kar koli hočete, samo ne prerežite mi čutnice, katera me skupaj drži.

Klara. Oče, saj Karel še nij nič obstal, našli pa tudi nijso še nič pri njem.

Anton. Kaj mi to pomaga? Hodil sem okolo po mestu ter sem poizvedoval po krčmah o njegovih dolgovih, pa se je več nabralo, nego bi bil prvo četrletje pri meni zaslužil, in ko bi bil še trikrat tako priden, kakor je. Sedaj vem, zakaj je vselej dve uri pozneje narejal delopust, nego jaz, toda uvidel je, da to vse še nič ne pomaga, ali pa mu je bilo pretežavno in mu je predolgo trajalo, tedaj je posegel, ko se mu je ponudila prilika.

Klara. O Karlu misliš zmerom najslabše, to si vselej tako delal! Veš li še, kako —

Anton. Govoriš, kakor bi govorila tvoja mati, a jaz ti bom odgovoril, kakor sem njej odgovarjal, molčal bom!

Klara. Če bo pa Karel vendar-le za nekrivega spoznan? Če se bodo dragi kameni zopet našli?

Anton. Tedaj bi si najel odvetnika, ter zastavil svojo poslednjo srajco, samo da bi izvedel,

če je dal župan sinu poštenega moža po pravici v ječo vreči ali ne. Ko bi bilo tako, tedaj bi se uklonil, kajti to, kar se more vsakemu primeriti, moram potrpeti tudi jaz, premda sem moral jaz to v svojo nesrečo tisočkrat draže plačati, nego drugi; bilo je tako usojeno, in če me bog tepe, tedaj sklepam roki, ter pravim: Gospod, ti veš, zakaj! Ko bi pa ne bilo tako, ko bi se bil mož sè zlato verižico okolo vrata prenaglil, ker mu nij bilo ničesa v mislih, razun tega, da je trgovec, kateri pogreša dragocenosti, njegov svak, ondaj bi se videlo, če je naš zakonik ljuknast, in če kralj, kateri dobro ve, da mora svojim podložnim njihovo zvestobo in pokorščino s pravičnostjo poplačevati, in kateri hoče najmanjšemu izmed njih gotovo tudi najmanje dolžan biti, te luknje ne bode zamašil. Ali to je prazno besedovanje! Mladič bo ravno tako izišel čist iz te pravde, kakor tvoja mati živa iz groba. Od tega mi ne bode nikake utehe, zatorej ne pozabi, kaj si mi dolžna, bodi ti vrna svojeji prisegi, da meni ne bo trebalo moje izpolnjevati! (Gre pa se zopet vrne). Drevi bom prišel pozno domov, grem k staremu kupčevalcu z lesom v gore. Ta je edini mož, kateri mi še, kakor preje, gleda naravnost v oči, ker še ne ve nič o mojej sramoti. Gluh je, nihče mu nič ne

more povedati, da ne bi postal hripav od vpitja, in tudi potem sliši vse narobe, zato nič ne izve. (Odide.)

Drugi prizor.

Klara (sama). O bog, o bog! Usmili se me! Usmili se starega moža! Vzemi mene k sebi! Njemu nij drugače pomoči! Glej, solnčni svit tako zlato lije na cesto, da otroci z rokami segajo po njem, tiči letajo sem ter tja, cvetice in zelišča rasto neutrujeno kvišku. Vse živi, vse hoče živeti, tisoč bolnikov se trese to uro pred teboj, o smrt; kedor te je klical v britkostnej noči, ker nij več mogel prestajati hudih bolečin, temu je uže zopet ležišče rahlo in mehko, jaz zovem tebe! Zanesi tistemu, čegar duša se najbolje zviija pred teboj, daj mu toliko odloga, da bo svet zopet mrk in pust, vzemi mene mesto njega! Jaz ne bom trepetala, ko mi boš podala svojo roko, srčno jo bom prijela in ti sledila veselejša, nego ti je kedaj sledil kakov človek.

Tretji prizor.

Klara. Trгоvec Gabrovščak.

Gabrovščak (vstopi). Dober dan, gospodična Klara; ali nij vašega očeta doma?

Klara. Odšel je ravnokar.

Gabrovščak. Prišel sem — — moje dragocenosti so se uže zopet našle.

Klara. O, oče, da bi bil ti tukaj! — Pozabil je svoje naočnike, tamo leže! Da bi to zapazil ter se vrnil! Kako pa? — Kje? — Pri kom?

Gabrovščak. Moja žena — povedite mi odkritosrčno, gospodična, jeli niste uže tudi vi nekaj čudnega slišala o mojej ženi?

Klara. Da!

Gabrovščak. Da je — (kaže na čelo). Jelite?

Klara. Da nij prav pri pameti, se ve da!

Gabrovščak (burno). Moj bog! Moj bog! Vse zastonj! Nobenega posla, katerega sem vzel v svojo hišo, nijsem več pustil od sebe, vsakemu sem dal dvojno plačo in o vsakej zanikarnosti zatisnil oči, da bi bili molčali, vendar — oj lažnjive, nehvaležne stvari! O moji ubogi otroci! Samo zaradi vas sem skušal to prikriti!

Klara. Ne srdite se na svoje ljudi! Ti so gotovo nedolžni! Kar je sosedova hiša pogorela,

in se je vaša žena v odprtem oknu smijala ter z rokama ploskala, da, celo na vso sapo pihala tja v ogenj, kakor da bi ga hotela še bolje podkuriti, od takrat je bilo ljudem na izbero le, da naj jo smatrajo za zlodeja, ali pa za nora. In to jih je videlo sto in sto.

Gabrovščak. To je res! No, ker vse mesto zna mojo nesrečo, bilo bi neumno, ko bi terjal od vas obljubo molčati o tem. Čujte torej! Tatvino, zaradi katere vaš brat sedi v ječi, doprinesla je blaznost!

Klara. Vaša lastna žena —

Gabrovščak. Da je ona, ki je bila preje najblažja, najsočutnejša duša na svetu, hudobna in škodoželjna postala, da vriska in se veseli, če se pred njenimi očmi zgodi kaka nesreča, če dekla kakov kozarec ubije, ali če se v prst ureže, to sem uže davno vedel; da pa tudi razne stvari v hiši na stran spravlja, denar skriva, papirje trga, to sem pa žalibog prepozno izvedel, stoprv danes opoludne. Ulegel sem se bil na posteljo ter sem baš hotel zaspati, ko sem zapazil, da se mi je tiho bližala ter me ostro opazovala, če uže spim. Trdneje sem zatisnil oči, ona pa je vzela ključ iz mojega, na stolu visečega životnika, odprla pisalnik, vzela zavitek sè cekini, zopet zaprla ter ključ nazaj prinesla. Jaz sem se prestrašil, toda ipak sem se

vzdržal, da je ne bi motil; ona je šla iz sobe, jaz sem se plazil po prstih za njo. Šla je tja gori pod streho ter je vrgla zlato v nek star zaboj, kateri je bil prazen uže za ranjcega mojega deda; potem se je plašno ozirala na vse strani ter hitela, ne zapazivša me, zopet proč. Prižgal sem voščeno svečico in preiskaval zaboj, a tedaj sem našel punčiko moje hčerke, par pantofelnov moje dekle, trgovinsko knjigo, pisma in, žalibog, ali hvala bogu, — kako mi je reči? — prav na dnu tudi drage kamene!

Klara. O moja uboga mati! To je pa vendar presramotno!

Gabrovščak. Bog mi je priča, da bi rad dal kinč, ko bi mogel to popraviti, kar se je zgodilo. Toda jaz nijsem kriv! Da sem sumil, kljubu vsemu spoštovanju do vašega očeta, na vašega brata, to je bilo naravno, kajti on je pisalnik likal, in ž njim vred so izginili dragi kameni; jaz sem to takoj zapazil, ker sem moral iz tistega predala, kjer so bili spravljene, vzeti neka pisma. Toda nij mi prišlo na misel, takoj strogo postopati, proti njemu, povedal sem stvar le začasno beriču Adamu ter ga prosil naj to prav na tihem poizveduje; ali ta nij hotel vedeti o nikakem prizanašanji, dejal mi je, da mora ta slučaj precej naznaniti, kajti vaš brat je neki da pijanec

ter dolgove dela, in on velja županu žalibog toliko, da more izpeljati, kar hoče. Mož se mi je zdel silno razkačen in srdit na vašega očeta, jaz ne vem, zakaj; nij bilo mogoče, umiriti ga, zatisnil si je ušesa, ter kričal, ko je odtekel: Ko bi mi bili kinč podarili, ne bi bil tako vesel, kahor sedaj!

Klara. Sodnijski sluga je bil enkrat v gostilnici postavil svoj kozarec h kozarcu mojega očeta, ter mu ob enem prikimal, kakor da bi ga pozival, naj trči z njim. Tedaj je pa moj oče vzel svojo kupico proč, ter dejal: Ljudje v rudečih suknhah z modrimi našivi so morali nekedaj iz kozarcev z lesenimi stajali piti, tudi so morali zunaj stati pred oknom, ali pa, če je deževalo pred vrati, ter se lepo ponižno odkriti, ko jim je krčmar podal pijačo; če jih je pa mikalo, trkati s kom, čakali so, da je prišel boter konjederec mimo. O bog, o bog! Kaj je vse na svetu mogoče! To je morala moja mati plačati se svojo naglo smrtjo!

Gabrovščak. Nikogar ne smemo dražiti, najmenje pa še hudobne! Kje je vaš oče?

Klara. V gorah pri lesnem trgovci.

Gabrovščak. Jezdil bom ven, da ga poiščem. Pri županu sem uže bil, žalibog da ga nij bilo doma, inace bi bil vaš brat uže tukaj, a tajnik

je takoj odposlal sela, videla ga bote še pred večerom. (Odide.)

Četrty prizor.

Klara (sama). Sedaj bi se imela veseliti! O bog! o bog! Pa ne morem nič drugega misliti, nego: sedaj si ti sama! In vendar mi je tako pri srci, kakor da mi mora precej nekaj na um priti, kar vse zopet poravna!

Pety prizor.

Tajnik (vstopi). Dober dan!

Klara (se drži za stol, kakor da bi hotela pasti).

Ta! O, da ne bi bil ta prišel nazaj —

Tajnik. Očeta nij doma?

Klara. Ne!

Tajnik. Prinašam veselo poročilo. Vaš brat — ne, Klara, v tem tonu ne morem govoriti s teboj, zdi se mi, mize, stoli, ormari, vsi stari znanci — dober dan ti! (Prikima nekeje skrinji.) Kako je? Ti se nijsi spremenila! — Okolo katerih sva nekedaj čestokrat skakljala, bodo glave

skup stikali, ter me zasmehovali kot norca, če ne bom takoj drugače govoril. Jaz te moram tikati, kakor nekedar; če ti ne bo po vseči, misli si: veliki mladič sanja, moram ga vzbuditi in tja pred njega stopiti ter (primerno se kretaje) vzravnati se po konci, da bo videl, da ne stoji več mali otrok pred njim — tako velika si bila v enajstem letu! (kaže progo na vratih) — nego popolnoma doraščeno dekle, katero doseže sladkor tudi ondaj, če ga postavimo na ormar. Saj gotovo še veš? To je bil prostor, trden grad, kjer je bil tudi nezaprta varen pred nama. Odganjala sva si čas, ko je stal tamogori, navadno s pobijanem muh, ker nijsva mogla muham, katere so vesele priletavale in odletavale, nikakor tega privoščiti, česar nijsva mogla sama doseči.

Klara. Menila sem, da človek pozabi take stvari, ko mora sto in tisoč knjig proučiti.

Tajnik. Saj tudi pozabi! Se ve da, kaj pa se tudi ne bi pozabilo o Gaji in Justinijanu? Dečki, kateri se tako trdovratno branijo abecede, pač dobro vedo, zakaj; slute že nekoliko, da, če se ne spuščajo v abecedo, tudi z biblijo ne bodo nikoli navskriž prišli! Toda sramotno dovolj, nedolžne dušice zapeljujejo s tem, da jim kažejo zadej rudečega petelina s košaro polno jajec, tedaj sami od sebe pravijo: A! in sedaj nij več po-

stanka, sedaj gre v silnej naglici nazvdol do z^a in tako dalje in dalje, da so nakrat v sredi „corpus juris-a“ ter z grozo zapaze, v kakovo divjino jih je zapeljalo proklicanih 24 črk, katere so se začetkom v veselem plesu samo v slastne, lepodišeče besede slagale, kakor: črešnja in roža.

Klara. A kako potem ravnajo? (Razmišljena, brez sočutja.)

Tajnik. V tem so si nravi različni. Nekateri prerijejo skozi. Ti pridejo v treh do štirih letih zopet na dan, pa so tedaj malo suhi in bledi, česar jim ne smemo zameriti. Mej te se prištevam tudi jaz. Drugi poležejo na sredi gozda, hote samo počivati, pa redkokedaj zopet vstanejo. Jaz imam sam nekega znanca, kateri sedaj uže tretje leto v senci „lex Julie“ svoje pivo pije; izbral si je ta prostor zaradi imena, katero mu vzbuja prijetne spomine. Drugi zopet obupajo ter se obrnejo nazaj. Ti so najneumniši, kajti izpuste jih le s tem pogojem iz gosčave, da se takoj zopet v drugo podajo. So pa nekatere, ki so še strašnejše, ki nemajo niti konca! (Za-se.) Kaj človek vsega ne blebeta, ko ima kaj na srci, pa ne ve, kako bi ven spravil!

Klara. Vse je danes veselo in bodro, to dela lepi dan!

Tajnik. Da, o takem vremenu padajo sove iz gnjezda, netopirji se ugonobe, ker čutijo, da jih je hudič naredil; krt se zarije tako globoko v zemljo, da ne najde več poti nazaj in se mora žalostno zadušiti, če ne prekoplje ven do druge strani, ter v Ameriki zopet na dan ne pride. Danes vsak žitni klas dvakrat poganja, in vsak makov cvet je danes še enkrat tako rudeč, kakor sicer, če tudi le iz sramote, da nij bil uže preje. Mar naj človek zaostaja? Mar naj ljubega boga opehari še za te edine obresti, katere mu nese njegov svet, za vesel obraz in jasno oko, katero upodablja vse to veličestvo ter je preobraženo zopet odbija? Zares, če vidim zjutraj tega ali onega zapečnika, kako se plazi skozi vrata, zgrbančenega čela, ter debelo gledaje nebo, kakor polo pivnega papirja, mislim si čestokrat: gotovo bo takoj deževalo, bog mora, nij drugače, zagrniti oblačno zagrinjalo, da se ne bode jezil o tej spaki. Te malopridneže naj bi, kot zaprečevalce zabavnih izletov, kot kvarilce vremena o žetvi, tirali pred sodnijo. S čim pa se hočeš zahvaliti za življenje, če ne s tem, da živiš? Vriskaj tič, sicer nijsi vreden, da imaš grlo!

Klara. Ah, to je resnično, tako resnično — takoj bi se lahko začela jokati.

Tajnik. To ne velja tebi; da uže za osem dnij teže dihaš nego sicer, to dobro umejem, saj

poznam tvojega starega. Toda hvala bogu, jaz ti lahko prsi zopet olajšam, in baš zato sem tukaj. Svojega brata boš še nocoj zopet videla, in ne za njim, nego le za onimi ljudmi, kateri so ga vrgli v ječo, bodo s prsti kazali. Je li to vredno poljuba sestriinskega, če uže ne sme drugačen biti? Ali mar naj igrava slepo miš zanj? Če te ne ujamem v desetih minutah, pa ne dobim poljubca, nego še klofuto po vrhu.

Klara (za-se). Tako mi je, kakor da bi bila nakrat tisoč let stara postala, sedaj pa čas stoji nad menoj, jaz ne morem nazaj in tudi ne naprej. Oj, ta trdo pribiti solnčni svit in vsa ta veselost okolo mene!

Tajnik. Ne odgovoriš mi. Se ve da, zabil sem, da si nevesta! O dekle, zakaj si mi to stvorila? In vendar — imam li pravico, tožiti o tem? Ona je taka, kakor vse ljubo in dobro; vse ljubo in dobro bi me bilo moralo na-njo spominjati, vendar je bila mnogo let za-me, kakor da je ne bi več bilo na svetu. Zato pa je — Ko bi bil uže vsaj možak, pred katerim bi moral oči povesiti! Ali ta Lenart —

Klara (naglo, ko čuje ime). Jaz moram k njemu. — Saj je tako, jaz nijsem več sestra tatu — o bog, kaj neki še hočem? Lenart bode in mora. — Samo če satan nij, pa bode vse

zopet tako, kakor popreje! (Trepetaje.) Kakor popreje! (Tajniku.) Ne zameri mi, Friderik! — Zakaj so mi noge nakrat tako težke postale!

Tajnik. Ti hočeš —

Klara. K Lenartu, kamo pa drugam? Samo ta edini pot moram še stvoriti na zemlji!

Tajnik. Tedaj ga ljubiš? Potem —

Klara (divje). Ljubiti! Njega ali pa smrt. Mar se komu čudno zdi, da njega volim. Ne bi stvorila tega, ko bi mislila samo na-se!

Tajnik. Njega ali smrt? Dekle, tako govori obup, ali —

Klara. Ne delaj me blazne! Ne reci več te besede! Tebe! Tebe ljubim! Tu! Tu! Kličem ti to, kakor da se uže onkraj groba sprehajam, kjer nihče več ne rudi, ker se vsi nagi in prezebajoči plaze, drug mimo družega, ker je božja strašno sveta navzočnost vsakemu misli na druge do korena izcrpila!

Tajnik. Mene? Zmerom še mene? Klara, slutil sem to, ko sem te videl zunaj na vrtu!

Klara. Ali si? O, oni tudi! (Mrko, kakor da je sama.) In on je stopil pred me! On ali jaz! O, moje srce, moje prokleta srce! Da bi njemu, da bi samej sebi dokazala, da nij tako, ali da bi zadušila, ko bi tako bilo, stvorila sem, kar mi sedaj

— (vsa v solzah). Bog nebeški jaz bi se usmilila, ko bi bila jaz ti, a ti jaz!

Tajnik. Klara, bodi moja žena! Prišel sem k tebi, da ti še enkrat tako, kakor nekedaj pogledam v oči. Da nijsi razumela pogleda, takoj bi bil odšel, ne rekši besedice. Sedaj ti nudim vse, kar sem, in kar imam. Malo je, ali utegne se pomnožiti. Davno uže bi bil prišel sem, toda tvoja mati je bila bolna, potem je umrla.

Klara (smeje se, kakor blazna).

Tajnik. Osrči se, dekle! Oni človek ima tvojo besedo. To te plaši. In se ve da to je proklicana reč. Kako si mogla —

Klara. O, vprašaj še, kaj se vse nabere, da se pripravi ubogo dekle ob pamet. Zasramovanje in roganje od vseh strani, ko si bil šel ti na akademijo ter nijsi dal nobenega poročila več od sebe. Ta še misli na onega! — Ta meni, da so bile otročarije za resnico! — Mar dobiva pisem? — In pa še mati! Drži se svojih vrstnikov! Prevzetnost nij nikoli pridna! Lenart je pač prav vrl; vsi se čudijo, da ga čez ramo gledaš. Vrh tega še moje vlastno srce. Če te je pozabil, pokaži mu, da tudi ti — o bog!

Tajnik. Jaz sem kriv. To čutim. No, kar je težko, zato še nij nemogoče. Priskrbel ti bom odvezo dane mu besede. Morebiti —

Klara. O, moja besedo — tu! (Vrže mu tja Lenartovo pismo.)

Tajnik (čita). „Jaz sem blagajnik — tvoj brat — tat — jako obžalujem — ali ne morem drugače — z ozirom na svojo službo — — (Klari). To ti je pisal tisti dan, ko ti je mati umrla? Saj ti izreka ob enem tudi svoje sožaljenje o njenej naglej smrti!

Klara. Zdi se mi, da!

Tajnik. Da te! Ljubi bog, mačke, kače in druge grdobe, katere so se ti o stvarjenji tako mej prsti izmuzale, bile so belcebubu po vseči, ponaredil jih je po tvojih, pa jih je bolje okrasil, nego ti, oblekel jih je v človeško kožo, in sedaj stoje s tvojimi ljudmi v enej vrsti, da jih stoprv izpoznamo, kedar praskajo in pikajo. (Klari.) Toda saj je dobro, saj je izborno! (Hoče jo objeti.) Pridi! Na večno! S tem-le poljubcem —

Klara (se mu zgruzi na prsi). Ne, ne na večno, samo, da ne padem, ali ne poljuba!

Tajnik. Dekle, ti ga ne ljubiš, oproščena si svoje obljube.

Klara (mrko, vzravna se zopet po konci). In vendar moram tja k njemu, poklekniti moram pred njim in jecljati: pogledi sive lase mojega očeta, vzemi me!

Tajnik. Nesrečnica, ali te umejem?

Klara. Da!

Tajnik. To pa je prehudo za vsakega moža! Da bi moral pred malopridnežem, kateremu bi najraje v obraz pljunil, povešati oči? (Klaro divje k sebi pritisne.) Ubožica! Ubožica!

Klara. Idi sedaj, idi!

Tajnik (za-se, žedé). Ali pa bi moral psa, kateri to ve, ustreliti, ter ga sè sveta spraviti! Ko bi imel pogun! Da bi se mi postavil! Da ga zadenem, to me ne skrbi!

Klara. Prosim te!

Tajnik (grede). Ko se bode mračilo! (Vrne se, ter prime Klaro za roko). Dekle, pred mano stojiš — — (obrne se od nje). Tisoč tvojega spola bi jih bilo zvito molčalo, ter bi bile to stoprv so-progu v trenutji sladke pozabljivosti laskavo na uho ter v dušo pošepetale! Čutim, kaj sem ti dolžan! (Odide.)

Šesti prizor.

Klara (sama).

Zapri, zapri se moje srce! Zarij se samo v sebe, da niti kapljica krvi ne bo več mogla iz tebe, katera hoče ugašajoče življenje zopet užgati. Sedaj je zopet nekaj, kakor upanje vsklilo v

tebi! Sedaj sem stoprv zapazila! (Smehljaje se.) Ne, to je za vsakega moža prehudo! In ko bi ne bilo — mar bi mogla jaz čez to zapreko? Bi-li imela toliko poguma, da bi prijela roko, katera — Ne, ne, tega malopridnega poguma ne bi imela! Zatvoriti bi se morala sama v svoje odelo, ko bi ti hoteli od zunaj odpreti vrata — Ti si na veke — O, da to prenehuje, da ne bôde v enomer naprej, da je časih kak presledek! Samo zato tako dolgo traje! Mučenec meni da počiva, ker mora trinog prenehati, da se oddahne; to je vzdihljaj, kakor utapljajočega mej valovi, ko ga vrtinec, kateri ga je potegnil v globino, še enkrat izbljuje, da ga takoj vnovič zopet zgrabi; — nič nema od tega, nego dvakratni boj sè smrtjo!

No, Klara? Da, oče, jaz grem, jaz grem! Tvoja hči te ne bode tirala do samomora! Kmalu bom žena človekova, ali — za boga, ne! Saj ne prosjačim sreče, prosim za svojo nesrečo, za svojo največo nesrečo! — moja nesrečo mi boš vendar dal! Proč — kje je pismo? (Vzame je.) Trije vodnjaki so na potu do njega — da mi ne boš pri nobenem ustavljala se! Nemaš še pravice zato. (Odide.)

(Zagrinjalo pade.)

Tretje dejanje.

Soba pri Lenartu.

Prvi prizor.

Lenart (sam, sedi pri mizi z akti, ter piše).

To je sedaj uže šesta pola po kosilu! Kako dobro se počuti človek, če izpolnuje svojo dolžnost! Sedaj naj mi pride, kedor hoče, makari kralj — jaz bi vstal, a v zadrego bi ne prišel! Le enega izvzemam, ta je stari mizar! In prav za prav mi tudi ta ne more dosta storiti! Uboga Klara! Smili se mi; vselej sem nemiren, ko na-njo mislim! Da ne bi bilo tega edinega proklicanega večera! Takrat me je bila gotovo bolj ljubosumnja, nego ljubezen, pripravila do blaznosti, in ona se je gotovo vdala v to samo, da bi ovrгла moje očitaje, kajti bila je hladna proti meni, kakor

smrt. Čakajo je še hujši dnevi, no, pa tudi jaz bom imel še mnogo sitnostij! Vsak naj nosi svoje breme! Pred vsem pa treba zveženj z malo grbo trdno zavozljati, da mi ne uide, ko bode navstala nevihta! Potem imam župana na svojej strani, in ne treba se mi ničesar bati.

Drugi prizor.

Prejšnji. Klara.

Klara (pride). Dober večer, Lenart!

Lenart. Klara? (Za-se.) Tega pa sedaj ne bi bil pričakoval! (Glasno.) Ali nijsi prejela mojega pisma? Toda morebiti si prišla na mesti svojega očeta davke plačevat? Koliko je neki? (Išče po zapisniku.) Prav za prav bi moral to na pamet vedeti!

Klara. Prišla sem, da ti vrnem tvoje pismo! Tukaj je! Čitaj še enkrat!

Lenart (čita jako resnobno). To je prav pametno pismo! Kako bi mogel mož, kateremu so izročeni javni denarji, priženiti se k družini, katerej — (požre besedo) katerej se prišteva tvoj brat?

Klara. Lenart!

Lenart. Ali morda vse mesto laž govori? Tvoj brat ne sedi v ječi? Nij še nikedar sedel v ječi? Da nijsi ti sestra nekega — tvojega brata?

Klara. Lenart, jaz sem hči svojega očeta; a ne kot sestra po nedolžnem obdolženega, kateri je uže zopet za nekrivega izpoznan, kajti tako je z mojim bratom, tudi ne kot dekcle, katero trepeče pred nezasluženo sramoto, kajti (poluglasno) še bolje trepetam pred teboj, le kot hči starega moža, kateri mi je življenje dal, stojim pred teboj!

Lenart. A kaj hočes?

Klara. Pa še vprašaš? O, da bi smela zopet iti! Moj oče si bode vrat prerezal, če bom — vzemi me!

Lenart. Tvoj oče —

Klara. Zarotil se je! Vzemi me!

Lenart. Roka in vrat sta si bližnja sorodnika. Ta ne storita drug drugemu nič žalega! Ne beli si glave zaradi tega!

Klara. Prisegel je to — vzemi me, potem me ugonobi, za eno ti bom še bolje hvaležna, nego za drugo!

Lenart. Ali me ljubiš? Ali si prišla, ker te je srce prignalo? Sem li jaz tisti človek, brez kojega ne moreš niti živeti niti umreti?

Klara. Odgovori si sam!

Lenart. Ali mi moreš priseči, da me ljubiš? Da me ljubiš tako, kakor dekle mora ljubiti moža, kateri se ima za večno zavezati ž njo?

Klara. Ne, tega ne morem priseči! To pa morem prešechi: če te ljubim, ali če te ne ljubim, nikedar ne boš izvedel tega! Služila ti bom, delala bom za-te, a za jesti mi ne bodeš trebal nič dati, sama se bom preživila, šivala bom po noči in predla za druge ljudi, stradala bom, če ne bom imela nič dela; glodala bom rajša svojo lastno roko, nego šla k očetu, da ne bode nič zapazil. Če me boš tepel, ker baš tvojega psa ne bode blizu, ali ker si ga odstranil, rajša bom pogoltnila jezik nego upila ter sosedom izdala, kaj se godi. Ne morem ti obljubiti, da se ne bodo poznali na mojej koži sledovi tvoje šibe, kajti to nij od mene odvisno; toda lagala se bom, dejala bom, da sem z glavo butila ob skrinjo, ali da mi je na tlaku, ker je bil pregladek, spodrsnilo, stvorila bom tako, še predno bo mogel kedo vprašati, od kodi so te modre lise? Vzemi me — dolgo ne bom živela. A če ti bo vendar-le predolgo trpelo, stroškov za ločitev pa si ne bodeš hotel napravljati, ondaj kupi strupa v lekarnici, in ga nastavi, kakor za podgane; jaz ga bom vzela tudi brez pomigljava, ter umiraje dejala sosedom, da sem menila, da je stolčen sladkor!

Lenart. Človek, od kojega vse to pričakuješ, te pač ne bo iznenadil, ako reče da ne?

Klara. Tedaj naj mi bode bog milostiv, če pridem, predno me je poklical! Ko bi bilo samo za-me — saj bi prenašala, potrpežljivo bi prevzela to, kot kaznen za — ne vem zakaj? Ko bi me svet v mojej bedi teptal z nogami, namestu da bi mi pomagal; ljubila bi svoje dete, tudi ko bi imelo podobo tega človeka, ah, in toliko bi se jokala pri tej malej nedolžnosti, da bi, ko bi postalo starejše in pametnije, gotovo ne zaničevalo svoje matere, niti je proklinjalo. Toda jaz nijsem sama, in lažje bom dala o sodnjem dnevi kakov odgovor na sodnikovo vprašanje: zakaj si se sama umorila? nego na to: zakaj si svojega očeta tako daleč prignala?

Lenart. Govoriš, kakor da si ti prva in zadnja! Tisoč jih je bilo, ki so pred teboj to doživele, pa so se udale v svojo osodo, tisoče jih bo za teboj prišlo v enaki slučaj, pa se bodo vedele utolažiti: mar so vse te malopridnice, da se hočeš sama za-se postavljati v kot? Te so tudi imele očete, kateri so izumili šako novih kletvic, ko so prvič slišali, tudi so govorili o uboji in umoru; pozneje so se pa sramovali ter pokoro delali za svoje rotnje in bogokletje, mirno so se usedli, ter zibali dete, ali so mu pa muhe branili!

Klara. O, rada ti verujem, da ne umeješ, kako bi mogel kedo na svetu izpolniti svojo prisego!

Tretji prizor.

Prejšnja. Deček.

Deček (vstopi). Tu so cvetice. Ne smem povedati, od kodi.

Lenart. Oj, ljube cvetke! (Udari se ob čelo.) Satan! Satan! To je neumno! Jaz bi jih bil moral poslati! Kako si pomagam iz tega? O takih stvarih se ne izpoznam mnogo, a mala si to natenko zapomni, saj nema drugih skrbij! (Vzame cvetice.) Vseh pa ne obdržim! (Klari.) Jeli, te pomenijo kes in sramoto? Ali nijsi enkrat povedala tega?

Klara (prikima).

Lenart (dečku). Zapomni si, mladič, te so za-me, pripel si jih bom, glej, tu-le, kjer je srce! Te-le, temnorudeče, katere se žare, ko mrki ogenj, te nesi nazaj. Umeješ li? — Ko bodo moja jabolka zrela, takrat se oglasi!

Deček. Do tja je še dolgo! (Odide.)

Četrty prizor.

Lenart. Klara.

Lenart. Da, vidiš, Klara, govorila si o danej ti besedi, da jo moram izpolniti. Baš zato, ker sem mož beseda, moram ti odgovoriti, kakor sem ti odgovoril. Pisal sem ti bil pred osmimi dnevi, tega ne moreš tajiti, list leži tukaj! (Poda jej pismo, ona je mehanično vzame.) Imel sem uzrok, tvoj brat — praviš, da so ga nedolžnega izpoznali, to me veseli! Za teh osem dnij sem stvoril novo zvezo; bil sem opravičen, ker nijsi o pravem času ugovarjala zoper moje pismo, prost sem bil pred svojim srcem in pred postavo. Sedaj prideš ti, a jaz sem uže oddal besedo, ter tudi prejel jo, da — (za-se) želim, da bi bilo tako, — druga se nahaja v enakem položaji, kakor ti; smiliš se mi, (pogradi jej kodre nazaj, ona mu pusti, kakor da ne bi zapazila) toda uvidela bodeš, — sè županom nij, da bi se človek šalil!

Klara (kakor v nesvesti). Nij, da bi se šalil!

Lenart. Glej, sedaj postaješ pametna! A kar se tiče tvojega očeta, povej mu kar naravnost v obraz, da je on sam kriv! Ne upiraj tako va-me očij, in ne otresaj z glavo; tako je, dekle, da, res je tako! Le povej mu, bo uže razumel in se po-

boljšal, porok sem ti zato! (Za-se.) Kedor do tvoje hčere drugemu daruje, ne sme se čuditi, če mu ostane stara devica. Ako to pomislim, kar hrbet mi odreveni, in želel bi skoro, da je stari dedec tukaj, da bi ga dobro oštel. Zakaj moram biti grozoviten? Samo zato, ker je bil on norec! Karkoli bo navstalo iz tega, on je odgovoren za vse, to je jasno. (Klari.) Ali hočeš mar, da jaz sam ž njim govorim? Tebi za ljubo ne bom gledal na par udarcev ter šel k njemu! Naj bode surov proti meni, naj mi vrže sezuvak ob glavo, ali resnico bode, kljubu ščipanju v trebuhu, katero mu bode prizadejala, moral požreti in tebe pri miru pustiti. Zanašaj se na to! Je li doma?

Klara (se vzravna po konci). Zahvaljujem se ti! (Hoče iti.)

Lenart. Mar naj te spremim tja? Toliko imam uže poguma!

Klara. Zahvaljujem se ti, kakor bi se zahvalila kači, katera je ovila se okolo mene, ter me sama od sebe zopet pustila in proč skočila, ker jo je mikal drugi plen. Vem, da sem pičena, vem, da me pusti le zato, ker se jej ne zdi vredno truda izsesati mrvico mozga iz mojih kostij, pa vendar se jej zahvaljujem; tako mi je, kakor da bi bila videla skozi tvoja prsa doli na dno pekla, in kar koli mi bode usojeno v strašnej večnosti,

s teboj nemam nič več opraviti, in to mi je tolažba! In kakor nesrečnik, katerega je črv pičil, ne bode zmerjan, če si v trepetu in studu prereže žile, da bi mu ostrupljeno življenje naglo odteklo, tako bode večna milost morebiti tudi mene usmilila se, če tebe pogleda in mene, kaj si z menoj naredil; kajti čemu bi mogla stvoriti, če pa nikoli, nikoli ne bi smela? Le to še: moj oče ne ve še ničesa, ne sluti nič, in da nikedar ne bode nič izvedel, šla bom še danes sè sveta! Ko bi si mogla misliti, da boš ti — (divje stopi korak bližé njega). Ali, to je neumnost, tebi bode še prav po vseči, če bodo vsi strmeli ter z glavami majali in zastonj povpraševali se: zakaj se je to zgodilo?

Lenart. So enaki slučaji! Kaj je početi? Klara!

Klara. Proč od tukaj! Ta človek bi utegnil govoriti! (Hoče iti.)

Lenart. Meniš li, da ti verjamem?

Klara. Ne!

Lenart. Hvala bogu, ti ne moreš biti samomorilka, da ne bi bila tudi detomorka!

Klara. Rajša sem oboje, nego očetomorilka! O saj vem, da se greh pokori z grehom! Toda kar bom sedaj stvorila, to zadeva mene samo! Dam li očetu nož v roko, zadel bo njega in mene!

Mene zadene vselej! To mi daje pogum in moč o vsem mojem strahu! Tebi se bo dobro godilo na zemlji! (Odide.)

Peti prizor.

Lenart (sam). Moram! Moram jo vzeti! In zakaj jo moram? Stvoriti hoče blazen korak, da bi odvrnila svojega očeta od blaznega čina; kje je potreba, da moram jaz njeno dejanje zaprečiti s činom še boljše blaznim? Te potrebnosti ne priznavam, vsaj tako dolgo ne, dokler ne vidim onega, kateri me hoče prehiteti z najneumnejšim dejanjem; in če ta baš tako misli, ondaj ne bo niti konca niti kraja. To se prav pametno glasi, a vendar — Jaz moram za njo! Nekedo prihaja! Hvala bodi bogu; nič nij tako sramotno, kakor če se mora človek se svojimi lastnimi mislimi prepirati! Prekucija v glavi, kjer rodimo črva za črvom, kateri drug drugega žro ali za rep grizejo, ta je izmej vseh najhujša.

Šesti prizor.

Prejšnji. Tajnik.

Tajnik (vstopi). Dober večer!

Lenart. Gospod tajnik? Kaj je uzrok, da mi izkazuje čast —

Tajnik. To boš precej videl!

Lenart. Boš? Se ve da sva bila sošolca!

Tajnik. In bova si bržkone tudi v smrti tovariša! (Izleče pištolo.) Umeješ li rabiti to orožje?

Lenart. Ne razumem vas!

Tajnik (napne eno pištolo). Vidiš li? Tako se naredi. Potem pa pomeri na-me, kakor sedaj jaz na-te, in sproži! Tako!

Lenart. Kaj govorite?

Tajnik. Eden izmed naju mora umreti! Umreti! In to takoj!

Lenart. Umreti?

Tajnik. Saj veš, zakaj!

Lenart. Za boga ne!

Tajnik. Nič ne de; v smrtnej uri se boš uže spomnil!

Lenart. Niti slutnje —

Tajnik. Domisli se! Inače bi te utegnili smatrati za steklega pesa, kateri je ugriznil mojo najljubšo stvar, nevedoč sam ničesa o tem, in bi

te ustrelil, tudi kakor pesa, ker ti že moram dati za pol ure veljavo svojega vrstnika!

Lenart. Ne govorite vendar tako glasno! Ko bi vas kedo slišal —

Tajnik. Ko bi me kedo mogel slišati, ti bi ga bil uže davno poklical! No?

Lenart. Če je zaradi dekleta, saj jo lahko vzamem! K temu sem se bil uže na pol odločil, ko je bila ona sama tukaj!

Tajnik. Ona je bila tukaj, pa te nij videla skesanega in potrtega pred seboj na kolenih? Pojdi! Pojdi!

Lenart. Prosim vas — jaz sem človek, kateri je pripravljen vse stvoriti, kar boste zahtevali! Še nocoj se zaročim ž njo!

Tajnik. To bom jaz stvoril, ali pa nihče! In ko bi ves svet o tem visel, niti roba njene obleke se ne boš več doteknil! Pojdi! V gozd z menoj! A dobro si zapomni; prijel te bom za pod pazuho, in če mi bodeš le črhnil po poti, potem — (vzdigne pištolo). To mi boš pač verjel! Sicer pak greva, da ne prideš v skušnjavo, po poti za hišo in črez vrtove.

Lenart. Ena je za-me — dajte mi jo.

Tajnik. Da bi jo proč vrgel in me prisilil, da te umorim, ali pa izpustim, jeli? Potrpi, dokler nijsva na mestu, tamo bom delil pošteno s teboj!

Lenart (gre in vrže neprevidoma kozarec raz mizo). Mar ne bom več pil?

Tajnik. Pogum mladič, morda se bo dobro izteklo, saj se zdi človeku, da se bog in satan neprestano bijeta za svet, kedo neki ve, kateri je baš sedaj gospod? (Prime ga pod pazuh; oba odideta.)

Soba v mizarjevej hiši. Večer.

Sedmi prizor.

Karel (sam pride).

Nobenega človeka nij doma! Ko ne bi vedel za mišjo luknjo pod pragom, kamor po navadi skrivajo ključ, ko gredo vsi od doma, pa ne bi bil mogel noter priti. No, to ne bi bilo nič škodovalo! Dvajsetkrat bi lahko tekkel okolo mesta in si domišljeval, da nij večega veselja na svetu, nego če rabimo noge. Luč bom prižgal! (Prižge jo). Netilo je še na starem mestu, stavim da je, kajti pri nas imamo desetkrat deset zapovedi v hiši. Klobuk gre na tretji žrebelj, ne na četrti! O polu desetih mora človek utrujen biti! Pred sv. Martinom nas ne sme zebsti, po svetem Martinu ne smemo pôtiti se! Tako stoji v enej vrsti z: Boj

se boga in ljubi ga! Žejen sem! (Kliče.) Mati! Fej! Kakor da bi bil pozabil, da tamo leži, kjer niti pivarjev sluga ne treba odpirati ust za: „Da, gospod!“ kakor bi orehe grizel, če ga kedo pokliče! Nijsem se jokal, ko sem čul mrtvaški zvon v svojo luknjo v stolpu; toda rudečesuknjež, ti me na kegljišči nijsi pustil vreči zadnje kroglje, da si sem jo uže v roci imel, jaz tebi ne bom dal časa za poslednji vzdihljaj, če te dobim sama, in to se more nocoj zgoditi, saj vem, kje te bom dobil ob desetej uri. Potem pa na ladijo! Baš tako sem lačen, kakor žejen! Danes je četrtek, jeli so telečje meso in juho. Ko bi bilo po zimi, bil bi kapus, pred pustom beli, po pustu zeleni! To je tako trdno, kakor da se mora četrtek zopet povrniti, ko je minola sredo, da ne more reči petku: pojdi ti za-me, jaz imam ranjene noge!

Osmi prizor.

Karel. Klara (pride).

Karel. Vendar enkrat? Ti ne bi smela toliko poljubljati! Kjer štiri rudeča ustna skupaj žare, tamo se hudiču zida most! Kaj imaš tukaj?

Klara. Kje? Kaj?

Karel. Kje? Kaj? V roci!

Klara. Ničesa!

Klara. Ničesa? So li to skrivnosti? (Iztrga jej Lenartovo pismo.) Sem z njim! Ko očeta nij tukaj, ondaj je brat varuh!

Klara. To cunjo sem trdno držala, in vendar je sever tako močan, da meče opeke sè streh! Ko sem šla mimo cerkve, padla je ena trdno pred menoj na tla, tako da mi je nogo razbila. O bog, sem si mislila, še eno! ter sem obstala! To bi bilo tako lepo; pokopali bi me bili ter dejali zadelajo je nesreča! Zastonj sem pričakovala druge!

Karel (ko je prečital pismo). Grom in — fant, roko, katera je to pisala, razbil ti jo bom! Pojdi mi po steklenico vina! Ali mar je prazna tvoja blagajnica?

Klara. Steklenico ga je še doma. Kupila sem ga skrivaje za materni rojstni dan. Jutri je tisti dan — (obrne se).

Karel. Daj jo sem!

Klara (prinese vino).

Karel (naglo pije). Sedaj bomo pa zopet lahko začeli. Strugati, piliti, kovati, vmes pa jesti, piti in spati, da bomo mogli v enomer strugati, piliti in kovati; v nedeljo pa še klečati po vrhu: zahvaljujem se ti, gospod, da smem strugati, piliti

in kovati; v nedeljo pa še klečati po vrhu: zahvaljujem se ti gospod, da smem strugati, piliti in kovati! (Pije.) Živio vsak vrli pes, kateri priklenjen ne grize okolo sebe! (Zopet pije.) In še enkrat: naj živi!

Klara. Karel, nikari toliko ne pij! Oče pravi, da v vinu zlodej prebiva!

Karel. In duhoven pravi, da v vinu ljubi bog prebiva. (Pije.) Bomo videli, kateri ima prav! Sodnijski sluga je bil tukaj v hiši — kako se je obnašal?

Klara. Kakor v tatinskeji beznici. Mati se je zgruzila na tla ter umrla, da je bil le usta odprl!

Karel. Dobro! Če boš jutri zjutraj slišala, da je lopov ubit, ne proklinjaj morilca!

Klara, Karel, menda pač ne boš —

Karel. Sem li jaz njegov edini sovražnik? Mar ga niso uže čestokrat napadli? Težko bi stalo, izmej tolikih, kateri so zmožni tega čina, dobiti pravega, če le ta ne pusti palice ali klo-buka na onem mestu. (Pije.) Kedor koli bode: na srečen izid!

Klara. Brat, ti govoriš —

Karel. Mar ti ne dopada? Pusti to! Ne boš me več dolgo videla!

Klara (se zgane). Ne!

Karel. Ne? Veš li uže to, da bom šel na morje? Mar mi lazijo misli gori po čelu, da je moreš čitati? Ali mar je stari po svojej navadi razsajal, ter žugal, da mi bo hišo zaklenil? Pa! To ne bi bilo mnogo drugače, nego ko bi se bil jetničar zarotil: Ne boš mi dalje sedel v ječi, jaz te vržem ven na prosto!

Klara. Ti me ne umeješ!

Karel (poje).

Tam širi barka jadra,
Vetrovi jih razpno!

Da, zares, sedaj me ne udrži nobena sila več pri strugalnici. Mati je mrtva, nij je nobene več, katera bi po vsakem viharji nehala ribe jesti, in uže za mladega je bila to moja želja. Ven! Tukaj za-me nij uspeha, vsaj tako dolgo ne, dokler ne vem za gotovo, da sreča nij več mila pogumnemu, kateri tvega svoje življenje, kateri jej kupreni krajcar, kojega je prejel iz velikega zaklada, zopet nazaj vrže, da bi videl, ali ga bode spravila, ali mu pa pozlačenega nazaj dala.

Klara. In ti hočeš očeta samega pustiti? Šestdeset ima let!

Karel. Samega? Mar mu ne ostaneš ti?

Klara. Jaz?

Karel. Ti! Njegov ljubljencek! Kakov plevel ti raste v glavi, da prašaš? Pusti mu njegovo ve-

selje, a svoje čemernosti se bode iznebil, ko bom jaz odšel; zakaj pa ne bi učinil tega? Midva enkrat za vselej nikakor ne soglasujeva drug z drugim; njemu nij nikoli dosta tesno okolo sebe, rad bi stisnil svojo pest in va-njo zlezel, jaz pa bi rad svojo kožo slekel, kakor otročjo suknjico, ko bi se le dalo! (Poje.)

Se sidro je vzdignilo,
Ravnajo vže krmilo,
In hajdi čez vodo!

Povedi sama, je li dvomil eno samo trenutje o mojej krivdi? In mar v svojem modrem: „To sem pričakoval! To sem si zmerom mislil! To se nij moglo drugače končati!“ nij našel navadnega tolažila? Ko bi bila ti tako, ugonobil bi se bil! Rad bi ga videl, ko bi te zadela ženska osoda! Bilo bi mu tako, kakor da je sam v otročjej postelji! In pa še z vragom!

Klara. O, kako mi to sega v srce! Da, jaz moram proč, proč!

Karel. Kaj pa to pomeni?

Klara. Moram v kuhinjo — kaj neki družega? (Prime se na čelo.) Da! To še! Saj sem šla samo zato še domov! (Odide.)

Karel. Ta se mi pa prav čudna zdi! (Poje.)

Tič morski pozdravlja je
Krog jarbole frfra.

Klara (zopet vstopi). Poslednje delo je stvorjeno, očetova večerna pijača je pri ognji. Ko sem kuhinjska vrata za seboj potegnila, ter si mislila: Ti ne boš nikedar več noter stopila, spreletel je mraz mojo dušo. Tako bom šla tudi iz te izbe, tako iz hiše, tako sè sveta!

Karel (poje, hode vedno sem ter tja. Klara se drži bolje v ozadji).

Pripeka solnce doli
In ribic broj okoli
Veselo gomezlja.

Klara. Zakaj pa tega ne učinim? Ali ne bom nikoli stvorila? Bom li od dne do dne odlašala, kakor sedaj od minute do minute, dokler — Gotovo! Zatorej proč! — Proč! In vendar še stojim! Mar mi nij tako, kakor da pod mojim srcem prose vzdiguje ročice, kakor da oči — (vsede se na stol). Čemu to? Mar si preslaba za to? Tedaj se vprašaj, če si dovolj krepka, svojega očeta s prerezanim vratom — (vstane). Ne! Ne! — Oče naš, kateri si v nebesih — Posvečeno bodi tvoje kraljevstvo — Bog, o bog, moja uboga glava — niti moliti ne znam — Brat! Brat! — Pomagaj mi —

Karel. Kaj ti je?

Klara. Oče naš! (Osvesti se.) Bilo mi je, kakor da uže v vodi ležim ter se topim, pa nij-

sem še molila! Jaz — (nagloma) Odpusti nam naše dolge, kakor mi odpuščamo svojim dolžnikom! To je! Da! Da! gotovo mu odpuščam, saj ne mislim več nanj! Lehko noč, Karel!

Karel. Greš li uže tako zgodaj spat? Lehko noč!

Klara (kakor dete koje presliši očenaš). Odpusti nam —

Karel. Kozarec vode mi še lahko prineseš, pa mora biti prav mrzla!

Klara (naglo). Prinesla ti jo bom iz vodnjaka!

Karel. Le, če hočeš, saj nij daleč do tja!

Klara. Hvala! Hvala! To je zadnje, kar me je še težilo! Čin sam bi me bil moral izdati! Sedaj bodo saj rekli: nesrečna je bila! Noter je padla!

Karel. Toda pazi; deska menda še sedaj nij nazaj pribita!

Klara. Saj mesec sveti! — O bog, prišla bom le zato, ker bi sicer moj oče prišel! Odpusti mi, kakor jaz — Bodi mi milostiv — milostiv — (Odide.)

Deveti prizor.

Karel (sam poje).

Bi rad bil v barko skočil,
Odšel tja čez morje!

Da! ali popreje — (pogleda na uro). Koliko je uže? Devet! (Poje.)

V mladosti jasni, zlati
Želim se le peljati,
A kam? še vprašam ne!

Deseti prizor.

Karel. Mojster Anton.

Anton (vstopi). Odpuščanja bi te moral prositi, toda če ti odpustim, da si skrivaje dolgove delal, in je po vrhu še za-te poplačam, tedaj si smem to prihraniti!

Karel. Prvo je dobro, drugo nij potrebno, če prodam svojo praznično obleko, morem ljudi, kateri imajo par tolarčkov od mene tirjati, sam zadovoljiti, in to bom stvoril takoj jutri, kot mornar — (za-se) sedaj sem pa izbleknil! (Glasno) ne potrebujem jih več!

Anton. Kakovo govorjenje pak je to zopet!

Karel. Ne čuješ tega sedaj prvi pot, ali danes mi odgovori, kar koli hočeš, moj sklep je trden!

Anton. Polnoleten si, to je res!

Karel. Baš zato, ker sem, ne upiram se na to. A mislim si: riba in tič naj se nikari ne pričkata, je li bolje v vodi ali v zraku? Samo to še. Ali me ne boš nikedar več videl, ali mi boš pa na ramena potrkal ter dejal: Ti si prav stvoril!

Anton. Počakali bomo. Nij mi treba pomočniku, kojega sem mesto tebe vzel v službo, dati slovesa, kaj pa je družega!

Karel. Hvala ti!

Anton. Povej mi, ali te je res sodnijski sluga, namesti da bi te bil po najkrajšem potu peljal k županu, skozi vse mesto —

Karel. Po vseh ulicah gori in doli, po trgu, kakor pustnega vola, toda ne dvomi, tudi tega bom izplačal predno grem!

Anton. Tega ne grajam, ali prepovedujem ti!

Karel. Oho!

Anton. Ne izpustim te izpred očíj, in jaz sam, jaz bom priskočil mu v pomoč, ko bi ti hotel lotiti se ga.

Karel. Menil sem, da si tudi ti rad imel mater.

Anton. To bom dokazal.

Enajsti prizor.

Prejšnja. Tajnik.

Tajnik (stopi bled in omahujoč v sobo ter pritiska robec k prsom). Kje je Klara? (Pade nazaj na stol.) Jezus! Dober večer! Hvala bodi bogu, da sem še sem prišel! Kje je ona?

Karel. Šla je k — kje je ostala? Njeno govorjenje — groza me sprehaja! (Odide.)

Tajnik. Maščeval sem se za-njo — zapeljivec leži v svojej krvi — pa tudi jaz — čemu to, o bog? Sedaj pa ne morem —

Anton. Kaj imate? Kaj je z vami?

Tajnik. Saj bo precej minolo! Dajte mi roko na to, da ne bote zavrgli svoje hčere — Čujte, da je ne zavržete, če bo —

Anton. To je čudna govorica. Zakaj neki bi jo — ha, oči se mi odpirajo! Mar jej ne bi bil krivice delal?

Tajnik. Dajte mi roko!

Anton. Ne! (Utakne obe roci v žep.) Toda umaknil se jej bom, in to ve, povedal sem jej!

Tajnik (preplašen). Vi ste jej — Nesrečnica, sedaj te stoprv popolnoma razumem!

Karel (naglo priburi v sobo). Oče, oče, nekedo leži v vodnjaku! Če le nij —

Anton. Veliko lestvo dajte sem! Kavljje! Vrvij! Kaj se mudiš? Naglo! In ko bi bil berič!

Karel. Vse je uže tamo. Sosedo so bili pred menoj na mestu. Če le nij Klara!

Anton. Klara? (Prime se za mizo.)

Klara. Šla je vode zajemat in našli so njen robec.

Tajnik. Malopridnež, sedaj vem, zakaj je zadela tvoja svinčenka. Ona je.

Anton. Pogledi no! (Usede se.) Jaz ne morem! (Karel odide.) In vendar! (Zopet ostane.) Če sem vas (tajniku) prav razumel, ondaj je vse dobro.

Karel (se vrne). Klara! Mrtva! Glava se jej je strašanski razbila ob robu vodnjaka, ko je — oče, saj nij padla v vodnjak, nego le skočila je vanj, neka dekla jo je videla!

Anton. Ta naj pomisli, predno govori! Sedaj nij dovolj svetlo, da bi bila mogla to na tenko razločiti!

Tajnik. Dvomite li? Radi bi pač, toda ne morete! Le pomislite na to, kar ste jej dejali!

Vi ste jej odkazali pot v smrt, jaz, jaz sem kriv, da se nij zopet obrnila. Mislili ste, sluteč njeno bêdo, le na jezike, kateri bodo sikali za vašim hrbtom, a ne na malopridnost onih kač, kojih so tisti jezici, in takrat ste izrekli besedo, katera jo je pripravila do brezupa; jaz namestu da bi jo bil stisnil v svoje naročje, ko mi je v neizrekljivej bolesti odkrila svoje srce, mislil sem na fantalina, kateri bi utegnil namrdati z obrazom, in — no, sedaj bom plačal sè svojim življenjem to, da sem se od človeka, kateri je bil slabši nego jaz, tako odvisnega naredil, in tudi vi, premda kakor železni tu stojite, tudi vi bote še enkrat govorili: Hči, vendar bi bil raje hotel, da mi ne bi bila prihranila kimanja z glavo in skomizganja z ramami farizejev okolo mene; to me še globlje upogiblje, da ne moreš sedaj pri mojej smrtnej postelji sedeti ter mrtvaškega potu mi brisati z obraza!

Anton. Ničesa mi nij prihranila — saj so jo videli!

Tajnik. Stvorila je, kar je mogla — vi niste bili vredni, da se je njen čin posrečil!

Anton. Ali pa ona ne!

(Hrup se čuje zunaj).

Karel. Uže prihajajo ž njo — (hoče iti).

Anton (trdno, kakor do konca, kliče za njim).
Tja v zadnjo sobo, kjer je mati umrla!

Tajnik. Njej naproti! (Hoče vstati, a pade nazaj.) O! Karel!

Karel (se vrne ter ga odpelje).

Anton. Jaz ne umejem več sveta! (Ostane zamišljen.)

Zagrinjalo pade).

Konec.

